

Zakon Br. 2004/32

ZAKON KOSOVA O PORODICI

PRVI DEO

OPŠTE ODREDBE

I. NAČELA

**Član 1.
Delokrug uređivanja**

Ovaj Zakon uređuje verenički odnos, brak, odnose između roditelja i dece, usvajanje, starateljstvo, zaštitu dece bez roditeljskog staranja, porodične imovinske odnose i posebni sudski postupak u sporovima iz porodičnih odnosa.

**Član 2.
Porodica**

- (1) Porodica je životna zajednica roditelja i njihove dece i drugih srodnika.
- (2) Porodica je prirodno i osnovno jezgro društva i uživa pravo na zaštitu.

**Član 3.
Načela u uređivanju porodičnih odnosa**

Uređivanje porodičnih odnosa zasnovano je na načelima:

1. Jednakosti muža i žene, poštovanja i uzajamnog pomaganja njih i njihovih članova porodice;
2. Zaštite prava dece i odgovornosti oba roditelja za podizanje i obrazovanje njihove dece pri čemu dete podrazumeva lice ispod 18 godina starosti;
3. Roditelji i deca duguju jedni drugima pomoć i izdržavanje tokom celog trajanja života;
4. Deca roditelja koji su bili u braku u vreme njihovog rođenja uživaju ista prava i imaju iste obaveze kao i deca čiji roditelji nisu bili u braku u vreme njihovog rođenja.

Član 4.

Sva lica uživaju ravnomeran tretman prava i obaveza predviđenih ovim zakonom. Neće biti neposredne ili posredne diskriminacije prema nijednom licu ili licima na polnoj osnovi, uzrasta, bračnog stanja, jezika, mentalne ili fizičke nesposobnosti, seksualne orijentacije, političkoj pripadnosti ili ubeđenjima, etničkog porekla, nacionalnosti, religije ili vere, rase, društvenog porekla, imovine, rođenja ili drugog stanja.

II. ZAŠTITA PRAVA

Član 5. Socijalna zaštita

(1) Deca bez roditeljskog staranja i ona sa utvrđenim duševnim i telesnim poremećajima, kao i roditelji koji nisu sposobni da stvore neophodne uslove za život za sebe i svoju decu, nalaze se pod posebnom finansijskom i društvenom podrškom.

(2) Društvena zajednica preuzima staranje za starije osobe u slučajevima kad one nisu sposobne da sebi obezbede uslove za život i kad nemaju srodnika obavezanih zakonom da im pružaju pomoć.

Član 6. Institucionalna zaštita prava

(1) Zaštitu i pomoć porodici vrši nadležno telo opštinske administracije odgovorno za pitanja socijalne pomoći.

(2) Organ starateljstva je administrativno opštinsko telo nadležno za socijalna pitanja. Sastoji se od grupe stručnjaka sa profesionalnim radnim iskustvom iz konkretne oblasti rada.

(3) Organ starateljstva može takođe da bude i neko telo (grupa napred pomenutih stručnjaka) neke posebne društvene ustanove koju je osnovala opštinska skupština za vršenje ovih dužnosti.

(4) Organ starateljstva koji učestvuje u postupku ovlašćen je da daje predloge za zaštitu prava i interesa dece, da iznosi činjenice koje su stranke izostavile, da predlaže iznošenje potrebnih dokaza, da upotrebi pravne lekove i da preduzima druge parnične radnje. Sud je obavezan da pozove organ starateljstva koji učestvuje u postupku, na sva sudska ročišta i da mu uruči sve odluke.

Član 7. Oblik zaštite

(1) Za izvršenje prava iz porodičnog odnosa, majka i dete dobijaju posebnu zaštitu kroz socijalno staranje.

(2) Deci bez roditeljskog staranja obezbeđuje se posebna zaštita putem oblika zaštite kao što su starateljstvo, porodični smeštaj, rezidentni smeštaj i usvajanje.

Član 8. Podrška

(1) Prilikom primene ovog Zakona, pravna i fizička lica koja pružaju profesionalnu pomoć odnosno rešavaju sporove između članova porodice, dužna su da međusobno sarađuju.

(2) U ovom zakonu, osim u slučajevima kada se iz konteksta traži drugačije:

(a) jednina obuhvata množinu i množina jedninu, i

(b) „on“ obuhvata „ona“ i „njemu“ obuhvata „njoj“.

DRUGI DEO

VERIDBA I BRAK

I. VERIDBA

Član 9.

Veridba

Veridba je uzajamno obećanje dve osobe različitog pola da će u budućnosti da sklope brak.

Član 10.

Nema tužbe ni obećanja kazne po osnovu veridbe

- (1) Niko ne može da podnese tužbu radi sklapanja braka na osnovu činjenice da je bio veren.
- (2) Obećanje kazne za slučaj da ne dođe do braka je ništavo.

Član 11.

Obaveza plaćanja odštete u slučaju raskida

- (1) Ako jedan od verenika odustane od veridbe, obavezan je da plati bilo koju štetu drugom vereniku, roditeljima drugog verenika ili trećim licima koja su nastupila u njihovo ime. Verenik je obavezan da naknadi bilo koji trošak ili obavezu u koje je investirano u očekivanju braka. Takođe je dužan da plati za troškove ili obaveze koje je načinio drugi verenik u očekivanju braka, odnosno one koji su uticali na njegovu imovinu ili zaposlenje.
- (2) Obaveza plaćanja za štetu ograničena je do mere u kojoj su troškovi ili obaveze bili razumni shodno okolnostima.
- (3) Obaveza ne postoji ako je postojao važan razlog za raskid veridbe.
- (4) Rok za podnošenje bilo kog zahteva na osnovu pravila o veridbi je dve godine.

Član 12.

Odgovornost drugog verenika za napuštanje

Ako je verenik odgovoran za napuštanje drugog zbog nekog važnog razloga, onda je obavezan da plati bilo koju štetu propisanu u članu 11. ovog Zakona.

Član 13.

Vraćanje poklona

Ako posle veridbe ne dođe do sklapanja braka, svaki verenik može od drugog da zatraži vraćanje poklona datih povodom veridbe. U ovom slučaju biće primenjena pravila o neosnovanom obogaćenju iz obligacionog prava. U slučaju da jedan od verenika umre, pravo na traženje naknade štete neće da bude izvršeno.

II. BRAK

1. Načela

Član 14.

Brak

(1) Brak je zakonski registrovana zajednica između dva lica različitih polova, putem kojeg oni slobodno odlučuju da žive zajedno u cilju stvaranja porodice.

(2) Muškarci i žene, bez ikakvih ograničenja u pogledu rase, nacionalnosti ili vere, imaju pravo da sklapaju brak i podižu porodicu i ravnopravni su u sklapanju braka, za vreme trajanja braka i prilikom raskida braka.

Član 15.

Bračna sposobnost

(1) Sposobnost za sklapanje braka stiče se poslovnom sposobnošću.

(2) Punoletstvo se stiče navršavanjem osamnaest godina života.

(3) Puna poslovna sposobnost se stiče punoletstvom ili činom sklapanja braka pre punoletstva.

2. Bračni zahtevi

Član 16.

Uslovi za sklapanje braka

(1) Osoba koja nije napunila osamnaest godina ne može da sklopi brak.

(2) Iz opravdanih razloga, nadležni sud može da dopusti sklapanje braka maloletnoj osobi starijoj od šesnaest godina, na zahtev te osobe, ako zaključi da je ta osoba dosegla fizičku i psihološku zrelost za vršenje svojih prava i ispunjavanje svojih bračnih obaveza.

(3) Pre donošenja odluke, sud je obavezan da zatraži mišljenje organa starateljstva, da sasluša maloletnu osobu i njene roditelje ili staratelje. Sud je takođe obavezan da sasluša osobu sa kojom maloletno lice namerava da sklopi brak i da ispita druge okolnosti koje mogu da budu od značaja za donošenje ove odluke.

Član 17.

Potvrda za sklapanje braka-podobnost za strance

(1) Osobe sa stranim državljanstvom moraju da imaju potvrdu za sklapanje braka koju je izdao nadležni organ njihove matične države i koja dokazuje njihovu podobnost za sklapanje braka prema odredbama ovog Zakona, odnosno koja dokazuje da ne postoje bračne smetnje ili zabrane.

(2) Potvrda prestaje da važi ako brak ne bude sklopljen u roku od šest meseci nakon izdavanja iste. Ukoliko je u potvrdi naveden kraći vremenski rok, važiće taj rok.

3. Bračne smetnje i zabrane

Član 18.

Slobodni pristanak

Brak nije punovažan ako je pristanak za sklapanje braka bio dobijen prinudom, pretnjom ili zabludom ili bilo kojim drugim nedostatkom slobodnog pristanka volje budućih supružnika.

Član 19.

Prethodni brak

Niko ne sme da sklopi novi brak osim ukoliko je prethodni brak zakonito prestao da postoji.

Član 20.

Pravna sposobnost

(1) Osoba koja je rešenjem suda bila lišena njegove/njene pravne sposobnosti neće sklapati brak.

(2) Nezavisno od stava (1) ovog člana, izuzetno, sud može takvoj osobi dozvoliti da putem zahteva stupi u brak. U takvim slučajevima, sud može zatražiti mišljenje roditelja, nadzornika ili staraoca te osobe i organa starateljstva (Opštinski centar za socijalni rad).

Član 21.

Krvno srodstvo

(1) Osobe koje su u porodičnom srodstvu u pravoj liniji (krvno srodstvo), kao što su brat i sestra od istog oca i iste majke, sestra ili brat oca ili majke, stric (ujak) i bratanica odnosno sestričina, tetka i sestrić odnosno bratanac, deca majčinih i očevih sestara ili braće od istog oca i iste majke (sestrići, sestričine, bratanci, bratanice), kao i deca sestara i braće od istog oca i iste majke, ne mogu da sklope brak.

(2) Ovo takođe važi za braću i sestre od jedne majke ili od jednog oca kao i u slučaju kad je odnos prestao da postoji usled usvajanja.

(3) Krvno srodstvo u vanbračnoj zajednici je bračna smetnja isto kao i krvno srodstvo u braku.

Član 22.

Usvajanje

(1) Usvajanje je smetnja za sklapanje braka.

(2) Srodstvo nastalo usvajanjem smetnja je za sklapanje braka isto kao i krvno srodstvo.

Član 23.

Srodstvo po tazbini

(1) Osobe koje su srodnici po tazbini: svekar i snaha, zet i tašta, maćeha i pastorak, očuh i pastorka, ne mogu da sklope brak, bez obzira na činjenicu da je brak, koji je stvorio dato srodstvo po tazbini, prestao da postoji.

(2) Iz opravdanih razloga, nadležni sud može da dozvoli sklapanje braka između osoba koja su u srodstvu po tazbini nakon što zatraži mišljenje od organa starateljstva.

Član 24.

Starateljstvo

- (1) Brak između staratelja i osobe koja mu je poverena na staranje je zabranjen za vreme trajanja starateljstva.
- (2) Iz opravdanih razloga, nadležni sud može da dozvoli sklapanje braka između osoba pomenutih u ovom članu nakon što dobije mišljenje od organa starateljstva.
- (3) Sklapanjem braka, prestaje starateljstvo između tih osoba a brak ostaje punovažan.

4. Prijava za sklapanje braka

Član 25.

Prijava za sklapanje braka

- (1) Osobe koje imaju nameru da sklope brak moraju da podnesu prijavu za sklapanje braka matičaru opštinske skupštine.
- (2) Uz tu prijavu mora da bude priložen izvod iz matične knjige rođenih a prema potrebi i druga dokumenta na zahtev matičara.
- (3) Matičar utvrđuje datum sklapanja braka u dogovoru sa osobama koje nameravaju da sklope brak.

Član 26.

Uzajamno obaveštavanje

Na zahtev, matičar će da preporuči osobama koje nameravaju da sklope brak da se do dana sklapanja braka uzajamno obaveste o svom zdravstvenom stanju, da posete bračno odnosno porodično savetovalište kako bi dobili profesionalno mišljenje u vezi sa izgradnjom skladnih bračnih i porodičnih odnosa i kako bi se upoznali sa mogućnostima za planiranje porodice i njihovim prednostima i kako bi se dogovorili o budućem bračnom prezimenu.

5. Postupak sklapanja braka

Član 27.

Mesto

- (1) Sklapanje braka vrši se na svečan način i u naročito određenoj prostoriji.
- (2) Brak može da bude sklopljen i na drugim mestima, ako budući supružnici to zatraže, pod uslovom da naglase postojanje opravdanog razloga.

Član 28.

Postupak pred matičarem

- (1) Za sklapanje braka, neophodno je da dve osobe suprotnog pola, istovremeno prisutne, slobodno izjave svoju nameru i punu saglasnost za sklapanje braka pred matičarem.
- (2) Ta izjava mora da bude apsolutna i bez datiranja.
- (3) Stranke koje učestvuju u postupku sklapanja braka su budući supružnici, dva svedoka i matičar.
- (4) Bilo koja osoba koja ima poslovnu sposobnost može da bude svedok prilikom sklapanja braka.

Član 29.

Saglasnost matičara

Matičar je obavezan da dozvoli postupak sklapanja braka ako ne postoje bračne smetnje ili zabrane. Matičar je obavezan da odbije saradnju u postupku sklapanja braka, ako postoji bilo koja bračna smetnja ili bračna zabrana. Matičar nema pravo da odbije saradnju ako ne postoji nijedna bračna smetnja ni bračna zabrana.

Član 30.

Čin zaključenja braka

Čin zaključenja braka započinje izveštajem koji podnosi matičar da su sklapanju braka pristupili podnosioci prijave i da ne postoje bračne smetnje ni bračne zabrane koje su kao takve propisane u ovom Zakonu. Matičar to zaključuje na osnovu isprava i izjava budućih supružnika i svedoka.

Član 31.

Zaključenje braka

(1) U slučaju da matičar utvrdi da ne postoje bračne smetnje ni bračne zabrane, on obaveštava buduće supružnike o odredbama ovog Zakona koje se odnose na njihova prava i obaveze tako što će da ih istovremeno pročita.

(2) Matičar pita svakog od budućih supružnika pojedinačno, da li pristaju da međusobno sklope brak.

(3) Nakon dobijanja njihovih izjava, kojim izražavaju pristanak za sklapanje braka, matičar proglašava da je brak zaključen.

6. Odbijanje sklapanja braka

Član 32.

Odbijanje sklapanja braka

Ako matičar zaključi da postoji bilo koja bračna smetnja ili bračna zabrana, on usmeno obaveštava podnosiocę prijave da ne mogu da se venčaju i o tome sačinjava službenu belešku u zapisniku.

Član 33.

Upravni postupak

(1) Kad osobe koje su podnale prijavu za sklapanje braka ne prihvataju usmeno saopštenje propisano u članu 32. ovog Zakona, mogu da zatraže od matičara da donese rešenje o odbijanju zahteva za sklapanje braka.

(2) Protiv rešenja propisanog u stavu 1 ovog člana može da bude izjavljena žalba u roku od 8 dana od dana kad nadležni organ obavesti stranke da nije odobreno sklapanje braka. Na osnovu zahteva propisanog u stavu 2 ovog člana, nadležni organ obavezan je da donese odluku u upravnom postupku u roku od 15 dana od dana prijema zahteva.

Član 34.

Prisustvo

U slučaju da se na zakazani dan venčanja mlada, mladoženja ili i jedno i drugo ne pojave pred matičarem a svoje odsustvo ne opravdaju, smatraće se da je prijava za sklapanje braka time bila povučena.

Član 35.

Matična knjiga venčanih

- (1) Matičar upisuje zaključeni brak u matičnu knjigu venčanih, koji zatim potpisuju supružnici, dva svedoka i matičar.
- (2) Odmah po zaključenju braka, supružnici dobijaju izvod iz matične knjige venčanih.

7. Odredbe o sklapanju braka prema verskim propisima

Član 36.

Prethodna pitanja

Osobe koje vrše venčanja prema verskim propisima ne mogu da obave čin venčanja, osim ukoliko supružnici dokažu da je zakonski brak već sklopljen putem izvoda iz matične knjige venčanih koji je izdao matičar.

Član 37.

Dokumentacija

- (1) Službeno lice verske zajednice, pred kojim je bio sklopljen brak saglasno verskim propisima, dostavlja matičaru ispravu koju su potpisali supružnici, svedoci i predstavnik verske zajednice, kojim se dokazuje sklapanje braka prema verskim propisima.
- (2) Isprava iz stava (1) ovog člana mora da bude dostavljena matičaru u roku od pet dana od dana sklapanja braka.

Član 38.

Upis u matičnu knjigu venčanih

- (1) Matičar je obavezan da brak sklopljen prema verskim propisima upiše u matičnu knjigu venčanih u roku od tri dana od dana prijema isprave propisane u članu 37. ovog Zakona.
- (2) Odmah po upisu braka sklopljenog prema verskim propisima u matičnu knjigu venčanih, matičar izdaje izvod iz matične knjige venčanih verskog (religioznog) braka.

8. Faktička zajednica (vanbračna zajednica)

Član 39.

Značenje izraza

(1) Faktička zajednica (vanbračna zajednica) smatra se faktički odnos između muškarca i žene koji žive u paru, karakterisana od jednog zajedničkog života koji predstavlja karakter stabilnosti i kontinuiteta.

(2) Faktička zajednica (vanbračna zajednica) je ravnopravna bračnim statusom sa aspekta prava i obaveza za staranjem, uzajamnom finansijskom podrškom i imovinskim pravima kako je u ovom zakonu specificirano.

(3) Faktička zajednica ne proizvodi efekat iz stava 2. ovog člana ukoliko su u vreme njenog formiranja postojale ove bračne prepreke: postojeći brak, krvna veza na zabranjenom stepenu po ovom zakonu, odgovarajući pol, psihička bolest i nesposobnost za prosuđivanje, osim ukoliko je neka od prepreka u međuvremenu prestala.

Član 40.

Zahtevi

Smatraće se da ljudi žive u faktičkoj zajednici (vanbračnoj zajednici) ako:

1. Ispunjavaju uslove za sklapanje braka, ali nisu se potrudili da obave zakonsko sklapanje braka,
2. Otvoreno žive zajedno kao par.

Član 41.

Koristi

U faktičkoj zajednici (vanbračnoj zajednici) supružnici jedno drugome duguju iskazivanje istog poštovanja, uzajamnog razumevanja i podrške kao i u zakonskom braku.

III. PRAVA I OBAVEZE SUPRUŽNIKA

Član 42.

Bračni zajednički život

- (1) U braku, znači u svim ličnim i imovinskim odnosima, supružnici su ravnopravni.
- (2) Brak se sklapa da traje celog života.
- (3) Supružnici imaju obavezu da budu verni jedno drugome i da se uzajamno srazmerno pomažu, poštuju i finansijski potpomažu, naročito u slučaju kad jedan od supružnika nema dovoljnu materijalnu osnovu za život.
- (4) Supružnici su dužni da izgrade osećanje uzajamne srazmerne solidarnosti kao i osećanje solidarnosti prema svojoj sopstvenoj ili usvojenoj deci.

Član 43.

Bračno prezime

- (1) Supružnici određuju svoje zajedničko prezime.
- (2) Prilikom sklapanja braka, supružnici dogovorom mogu da odluče:
 1. Da svako od njih zadrži svoje prezime;
 2. Da kao zajedničko prezime uzmu prezime jednog od njih;
 3. Da svom prezimenu dodaju prezime drugog supružnika.
- (3) Kombinacija dvaju prezimena nije moguća ako su prezimena supružnika već sastavljena od dvostrukih prezimena. U tom slučaju samo jedno od prezimena može da bude pridodato prezimenu drugog supružnika i da postane bračno prezime.
- (4) U slučaju da se supružnici ne odluče o bračnom prezimenu, svaki od njih će da zadrži svoje prezime.

Član 44.

Prebivalište, izdržavanje i zanimanje

- (1) Supružnici svojim dogovorom odlučuju o mestu zajedničkog življenja.
- (2) Supružnici svojim dogovorom odlučuju o izdržavanju zajedničkog porodičnog domaćinstva.
- (3) U slučaju da je jedan od supružnika isključivo zadužen za vođenje poslova u domaćinstvu, on upravlja domaćinstvom na svoju sopstvenu odgovornost.
- (4) Oba supružnika dužna su da daju doprinos izdržavanju porodičnog domaćinstva u srazmeri sa svojim pojedinačnim sposobnostima.

(5) Svaki od supružnika je samostalan u izboru svog posla i zvanja.

IV. IMOVINSKI ODNOSI SUPRUŽNIKA

Član 45.

Osnovno načelo

Na osnovu pravnog instituta "zajedničkog vlasništva nad naknadno stečenom imovinom", imovina supružnika može da bude njihova posebna ili zajednička imovina.

Član 46.

Posebna imovina supružnika

(1) Imovina koja pripada jednom supružniku u vreme sklapanja braka ostaje njegova posebna imovina.

(2) Posebna imovina takođe je i imovina stečena tokom braka putem nasleđivanja, poklona ili drugih zakonskih oblika sticanja imovine.

(3) Imovina koja pripada supružnicima po osnovu srazmernog udela u zajedničkoj imovini takođe je posebna imovina.

(4) Umetnički proizvod, intelektualni rad ili intelektualna svojina smatra se delivom svojinom supruuga/e koji ga je stvorio.

(5) Svaki od supružnika samostalno upravlja svojom posebnom imovinom i poseduje je za vreme trajanja braka.

1. Zajednička imovina supružnika

Član 47.

Zajednička imovina

(1) Zajednička imovina supružnika je imovina stečena radom za vreme trajanja braka kao i prihod koji je proistekao iz takve imovine.

- (2) Zajednička imovina može da se sastoji i od nematerijalnih i od obligacionih prava.
- (3) Imovina supružnika stečena zajednički igranjem igara na sreću smatraće se zajedničkom imovinom.
- (4) Supružnici su suvlasnici idealnih delova zajedničke imovine osim ukoliko o tome postignu drugačiji dogovor.

Član 48.

Primena zakona

Važeći zakoni koji uređuju prava i obaveze na nepokretnu imovinu primenjivaće se za zajedničku imovinu, osim slučajeva kada je ovim zakonom drugačije predviđeno.

Član 49.

Upravljanje zajedničkom imovinom

Supružnici vrše upravljanje zajedničkom imovinom i njome raspolažu zajednički i u dogovoru.

Član 50.

Nepokretna imovina

(1) Prava supružnika u pogledu predmeta nepokretne imovine, koja je njihova zajednička imovina kako je propisano u članu 47. ovog Zakona, biće ubeležena u zemljišne ili druge javne knjige koje se vode za nepokretnu imovinu na imena oba supružnika kao zajednička imovina sa neutvrđenim udelima.

(2) Kada se samo jedan od supružnika registruje kao nosilac imovinskog prava za zajedničku imovinu u registar prava na nepokretnu imovinu, smatraće se da je registracija obavljena na ime oba supružnika. Imovina se ne može otuđivati bez saglasnosti oba supružnika, kako je utvrđeno važećim zakonom.

(3) Kad su oba supružnika upisana u zemljišne ili druge javne knjige u kojima se vodi nepokretna imovina kao suvlasnici sa utvrđenim delovima, smatraće se da su na ovaj način izvršili deobu zajedničke imovine.

Član 51.

Ugovorno uređivanje državine i upravljanja imovinom

- (1) Supružnici mogu da urede ugovorom da državinu i upravljanje zajedničkom imovinom u celosti ili u delovima vrši jedan od supružnika.
- (2) Ugovor može da bude ograničen samo na upravljanje ili na pravo državine. Osim ukoliko je drugačije ugovoreno, upravljanje obuhvata državinu u okvirima redovnih aktivnosti.
- (3) Ugovor može takođe da se odnosi na sve posebne radnje u okviru uobičajenog upravljanja ili na posebne radnje koje budu utvrđene.

2. Deoba zajedničke imovine supružnika

Član 52.

Načelo

Niko od supružnika ne sme da samovoljno bude lišen svoje imovine.

Član 53.

Deoba dogovorom

- (1) Supružnici mogu u svakom trenutku da podelu svoju zajedničku imovinu sporazumom.
- (2) Deoba zajedničke imovine može da bude izvršena kad supružnici odrede svoje delove ili zatraže da budu određeni njihovi delovi u zajedničkoj imovini, te na taj način postanu suvlasnici na određene delove.
- (3) Sporazum propisan u stavovima 1 i 2 ovog člana mora da bude zaključen u pisanom obliku u skladu sa formalnim zahtevima, utvrđenim važećim zakonom o imovini za postizanje takvih sporazuma.

Član 54.

Procena zajedničke imovine u slučaju kad ne dođe do sporazuma

- (1) Kad sporazum ne bude postignut, udeo svakog od supružnika u zajedničkoj svojini biće određen na osnovu doprinosa supružnika, procenom svih okolnosti i uzimanjem u obzir ne samo ličnog dohotka i drugih prihoda svakog od supružnika, već i pomoć koju je jedan od supružnika dao drugom supružniku, odnosno briga o deci, vođenje kućnih poslova, briga o

imovini i njeno izdržavanje, kao i bilo koji drugi vid rada i saradnje koji se odnosi na upravljanje, izdržavanje i uvećavanje zajedničke imovine.

(2) U slučaju spora, nadležni sud donosi odluku u pogledu udela supružnika propisanih u ovom članu.

Član 55.

Određivanje udela

(1) Udeo imovine supružnika utvrđuje se služeći se istim kriterijumima koji su utvrđeni članom 54.(1).

(2) Najveći udeo jednog supružnika u pojedinoj stvari, odnosno pravu može da bude određen samo ako je ta stvar, odnosno pravo ekonomski samostalno u odnosu na ostale stvari i prava u zajedničkoj imovini, a supružnik je u sticanju te stvari, odnosno prava u znatnijem obimu učestvovao i prihodima od svoje posebne imovine.

(3) Supružnik koji ulaganjem izvršenim posle prestanka bračne zajednice uveća vrednost stvari iz zajedničke imovine ima pravo da zahteva naknadu od drugog supružnika, ako je ulaganje bilo nužno i korisno. Naknada mora da bude u srazmeri sa udelom supružnika u toj stvari.

(4) Drugi supružnik može da bude oslobođen te obaveze ako ovom prvom supružniku prizna veći udeo u toj stvari srazmerno izvršenim ulaganjima.

Član 56.

Rokovi i osnov

(1) Deoba zajedničke imovine supružnika može da bude zatražena za vreme braka i posle njegovog prestanka.

(2) Pravo da traže deobu zajedničke imovine imaju: supružnici, naslednici umrlog supružnika ili supružnika koji je proglašen za umrlog, kao i poverilac jednog od supružnika ukoliko svoje potraživanje ne može da ostvari iz posebne imovine tog supružnika.

Član 57.

Odgovornosti i obaveze

(1) Supružnici odgovaraju za svoje lične obaveze koje potiču iz njihove posebne imovine i za svoje lične obaveze koje potiču iz udela u zajedničkoj imovini.

(2) Oba supružnika odgovaraju solidarno kako zajedničkom, tako i svojom posebnom imovinom za zajedničke i pojedinačne obaveze koje jedan supružnik ima prema trećim licima, kao i za obaveze koje terete oba supružnika.

(3) Supružnik koji je iz svoje posebne imovine namirio solidarnu obavezu ima pravo da zahteva da mu drugi supružnik naknadi deo obaveze koji pada na njega.

3. Imovinski odnosi partnera u vanbračnoj zajednici

Član 58.

Načela

(1) Imovina stečena zajedničkim radom muža i žene u vanbračnoj zajednici (partnerstvu bez zajedničkog življenja) smatra se njihovom zajedničkom imovinom.

(2) Imovina stečena tokom faktičke zajednice (vanbračne zajednice) i koja se imovina podvrgne podeli ili proporciji smatra se zajedničkom imovinom. Odredbe ovog zakona u vezi sa podelom zajedničke imovine supružnika jednog zakonski registrovanog braka analogno se sprovode za imovinske odnose lica u faktičkoj zajednici (vanbračnoj zajednici).

TREĆI DEO

PRESTANAK BRAKA

I. NAČELA

Član 59.

Opšta načela

Sud, kao i bilo koje lice koje ima pravni interes u prestanku braka dužni su da uzmu u obzir napred navedena opšta načela:

1. institucija braka mora da bude očuvana;
2. supružnici u braku koji je možda u fazi raspada treba da budu ohrabreni da preuzmu sve praktične korake, bilo putem bračnih savetovališta, postupka mirenja predviđenog ovim Zakonom ili na drugi način, da sačuvaju svoj brak.
3. brak koji se nepopravivo raspao treba da bude okončan:

- a. uz najmanju moguću meru uznemirenja stranaka i dece pogođene tim raskidom
 - b. uz rešavanje svih pitanja na način osmišljen da promoviše što je u datim okolnostima moguće bolji dalji odnos između strana i svakog deteta pogođenog raskidom, i
 - c. bez nerazumnog stvaranja troškova u vezi sa postupkom za okončanje braka; i
4. izbegavanje bilo kakve opasnosti od štete ili nasilja prema supružnicima i deci.

Član 60.

Vrste prestanka braka

- (1) Brak prestaje smrću jednog od supružnika, proglašenjem nestalog supružnika umrlim, poništenjem ili razvodom.
- (2) Brak je raskinut samo na zahtev i putem sudskog naloga kroz poništenje (ništav brak) ili raskid braka (razvod).
- (3) Poništenje ili razvod postaju pravosnažni kad presuda kojom je sud poništio ili razveo brak postane konačna.
- (4) Kad je nestali supružnik proglašen mrtvim, brak biva raskinut danom kad nestali supružnik bude proglašen za umrlog konačnom presudom.

Član 61.

Kad nije potrebna zvanična pravna radnja za raskid

Za prestanak faktičke zajednice ili vanbračne zajednice, nije potrebno podnošenje zvanične tužbe odnosno nije potrebna nikakva pravna radnja.

II. PONIŠTENJE BRAKA

Član 62.

Sukob više od jednog braka

- (1) Brak sklopljen u vreme kad je već postojao ranije sklopljen brak jednog od supružnika je ništav.
- (2) Brak koji je naknadno sklopljen u vreme postojanja prethodnog braka jednog od supružnika neće da bude poništen ako je u međuvremenu prethodni brak prestao.

(3) Kad oba braka budu istovremeno raskinuta usled smrti supružnika koji je sklopio novi brak u vreme postojanja ranijeg braka, biće poništen naknadno sklopljen brak, osim u slučaju poništaja ranijeg braka, ili u slučaju da je novi brak trajao dugi niz godina, a supružnik iz ranijeg braka nije ništa preduzimao u cilju uspostavljanja bračne zajednice.

Član 63.

Strah, prisila, pretnja

Biće poništen brak ako je supružnik dao svoj pristanak u strahu, pod prisilom ili ozbiljnom pretnjom.

Član 64.

Formalne mane

Brak može da bude poništen ako nisu ispunjeni formalni zahtevi za brak predviđeni u članovima 14. do 25. i članu 28. ovog Zakona. Konkretno, ako:

1. jedan od supružnika nema pravnu sposobnost zbog utvrđene dijagnoze duševne bolesti ili iz drugih razloga,
2. brak bude sklopljen između lica u krvnom srodstvu, u srodstvu na osnovu usvojenja ili u srodstvu po tazbini.

Član 65.

Zabluda i prevara

(1) Brak može da bude poništen ako je bio sklopljen u zabludi u odnosu na ličnost supružnika;

(2) Brak koji je bio sklopljen usled namerne prevare u odnosu na činjenice koje bi, da su na vreme bile poznate, odvratile drugog supružnika od sklapanja tog braka, a koje kasnije zajednički život učine nesnošljivim.

Član 66.

Nedostatak namere

(1) Brak koji nije sklopljen u cilju zajednice života supružnika je nevažeći.

(2) Brak je ništav kad supružnici nisu stvarno želeli da brakom uspostave zajednicu života već da sklapanjem braka prikriju neki drugi pravni posao ili da ostvare neki drugi cilj

(zakonsko nasleđivanje, porodičnu penziju, izbegavanje krivičnog gonjenja, zloupotrebu bilo kog drugog prava).

(3) Ovakav brak neće da bude poništen ako supružnici naknadno odluče da uspostave zajednicu života.

Član 67.

Pravo na podizanje tužbe

(1) Lica koja imaju pravo na podizanje tužbe za poništenje braka iz razloga propisanih u ovom Zakonu su supružnici, javni tužilac i sva druga lica koja imaju neposredni pravni interes da brak bude poništen.

(2) Nakon prestanka razloga propisanih u ovom Zakonu, pravo na tužbu za poništenje braka pripada samo supružniku koji je bio duševno bolestan ili je iz drugih razloga bio nesposoban za rasuđivanje. Tužba može da bude podneta u roku od jedne godine od dana prestanka navedenih razloga.

III. RAZVOD

Član 68.

Razvod

(1) Brak može da bude raskinut razvodom samo na osnovu odluke suda.

(2) Jedan ili oba supružnika mogu uz zajednički dogovor da zatraže razvod braka podnošenjem tužbe pred nadležnim sudom.

(3) Pravo na podizanje tužbe za razvod braka ne prelazi na naslednike, ali naslednici tužioca mogu da produže već započeti postupak u cilju dokazivanja osnovanosti tužbe.

(4) Kad jedan supružnik podnese tužbu za razvod braka, a drugi supružnik izričito izjavi da ne odbacuje osnovanost zahteva iz tužbe, najkasnije do zaključenja glavne rasprave, smatraće se da su supružnici podneli sporazumni predlog za razvod braka.

Član 69. Razlozi za razvod braka

(1) Supružnik može da zatraži razvod braka ako su bračni odnosi ozbiljno ili trajno poremećeni ili kad se iz drugih razloga brak nepovratno raspao.

(2) Razlozi za razvod braka između ostalog su: nepodnošljiv život supružnika, preljuba, pokušaj ubistva jednog od supružnika, maltretiranje, zlonamerno i neopravdano napuštanje

supružnika, neizlečiva duševna bolest i trajna nesposobnost rasuđivanja, bezrazložni prekid faktičkog zajedničkog života za vreme od više od jedne godine i sporazumni razvod.

IV. ZAŠTITA DECE I SUPRUŽNIKA

Član 70.

Načela zaštite

- (1) Supružnici ne mogu da podnesu zahtev za razvod braka za vreme trudnoće žene, odnosno sve dok njihovo zajedničko dete navrší godinu dana života.
- (2) Uz predlog za sporazumni razvod supružnici su dužni da podnesu pisani sporazum o čuvanju, vaspitavanju i izdržavanju svoje zajedničke dece, kao i pisani predlog o načinu na koji će ubuduće da garantuju izdržavanje ličnih kontakata između deteta i oba roditelja.
- (3) Odobrenje za razvod braka može da se ne daje ili može da se odlaže i ako je brak propao samo u posebnim slučajevima ako i dok se čuvanje braka vrši zbog specifičnih razloga, neophodnih za interes deteta.

Član 71.

Osnovno izdržavanje supružnika

- (1) U sudskim bračnim sporovima, sud može, zasnivajući se na zahtevu, svojom odlukom da utvrdi privremene mere za obezbeđivanje finansijskog izdržavanja i smeštaja za supružnika.
- (2) Žalba protiv presude propisane u stavu (1) ovog člana ne zadržava njeno izvršenje.

V. POSTUPAK U BRAČNIM SPOROVIMA

1. Uvodne napomene

Član 72.

Nadležnost

Pored suda sa opštom teritorijalnom nadležnošću, u bračnim sporovima nadležan je sud na čijoj su teritoriji supružnici imali svoje poslednje zajedničko prebivalište.

Član 73.

Sudsko veće

Veće u sastavu od jednog sudije i tri sudije porotnika vodi postupak u bračnim sporovima u prvostepenom sudu i donosi odluke, dok je u drugostepenom postupku sudsko veće sastavljeno od trojice sudija.

Član 74.

Pravo staratelja

Staratelj može da podnese tužbu za razvod braka, u ime supružnika koji boluje od duševne bolesti ili u ime osobe koja nema poslovnu sposobnost samo uz prethodno dobijenu saglasnost organa starateljstva.

Član 75.

Isključenje javnosti

Javnost je isključena iz postupka u bračnim sporovima.

2. Pokušaji mirenja

Član 76.

Načelo

(1) Sudskoj odluci o razvodu braka mora da prethodi period pokušaja mirenja kojima upravlja sud na posebnim zasedanjima suda osim:

1. Kad jedan od supružnika nema poslovnu sposobnost
2. Kad jedan ili oba supružnika žive u inostranstvu.
3. Kad prebivalište jednog od supružnika nije poznato.

(2) Period mirenja supružnicima ostavlja jedan period za razmišljanje i preispitivanje njihove odluke u odnosu na sve okolnosti i posledice iste.

Član 77.

Postupak mirenja

- (1) U sporovima o razvodu braka sud je obavezan da ostvari formalno mirenje.
- (2) Konačna odluka o razvodu biće poslata strankama samo nakon zaključenja postupka i samo ako mirenje nije dovelo do uspeha.

Član 78.

Ročišta za mirenje

Kad sprovodi postupak mirenja supružnika, sud zakazuje posebna ročišta u naporima da postigne pomirenje sve dok smatra da još uvek postoje šanse za postizanjem pomirenja.

Član 79.

Prisutnost, odricanje od predloga

- (1) Oba supružnika biće pozvani da lično prisustvuju ročištima zakazanim u naporima da postignu pomirenje supružnika.
- (2) Kad jedan ili oba supružnika, koji su uredno pozvani na ročište, ne opravdaju svoj izostanak na pokušajima mirenja, sud će da proceni da li da zakaže još jedno ročište ili da zaključi da mirenje nije uspeo.
- (3) Kad se jedan ili oba supružnika ne pojave na ročištu zakazanom u pokušaju ostvarenja pomirenja, koji su podneli zajednički predlog i pokrenuli postupak za sporazumni razvod braka, a njihovo odsustvo ne bude opravdano, smatraće se da su odustali od pokušaja mirenja.

Član 80.

Faktička pravna nadležnost organa starateljstva u postupku mirenja supružnika

- (1) Ako supružnici imaju jedno ili više zajedničke maloletne dece, postupak mirenja supružnika vodi organ starateljstva kroz primenu socijalnog rada i drugih profesionalnih metoda, uz korišćenje usluga bračnog i porodičnog savetovališta, kao i drugih profesionalnih institucija
- (2) Ovaj postupak prati primena načela slobodne volje i saradnje
- (3) U drugim slučajevima, sud vodi postupak mirenja supružnika, kad predsedavajući sudskog veća smatra da nema razloga da postupak mirenja bude prenešen na organ starateljstva.

(4) Imena i adrese supružnika biće uneti u pisani zapisnik kojim je postupak mirenja prenešen na organ starateljstva, kao i podaci iz postupka razvoda braka i glavni razlozi zbog kojih je zatražen razvod braka. Ako u braku ima maloletne dece, biće uneti i svi podaci koji se odnose na njih.

Član 81.

Mesna nadležnost suda

(1) U postupku mirenja supružnika, nadležnost ima ne samo organ starateljstva, na području na kome tužena strana ima svoje boravište ili privremeno prebivalište, već i organ starateljstva, na području na kojem su supružnici imali svoje poslednje zajedničko prebivalište.

(2) Kad je postupak započet podnošenjem tužbe za sporazumni razvod braka, organ starateljstva, na području na kome jedan od supružnika ima svoje boravište ili privremeno prebivalište nadležan je postupak mirenja supružnika, kao i organ starateljstva na području na kojem su supružnici imali svoje poslednje zajedničko prebivalište.

Član 82.

Zaštita dece u postupku mirenja

Tokom postupka mirenja supružnika, organ starateljstva donosi zaključak u kojim su se uslovima za život i razvoj nalazila zajednička deca supružnika i preduzima neophodne mere da osigura njihovo obrazovanje, bezbednost i finansijsko izdržavanje na taj način što će da se potruži da postigne dogovor među supružnicima u cilju zaštite interesa dece.

Član 83.

Rokovi u postupku mirenja koji vodi organ starateljstva

(1) Postupak mirenja supružnika koji se vodi pred organom starateljstva ne može da traje duže od tri meseca, ako se supružnici ne saglase da nastave ovaj postupak i nakon isteka datog roka.

(2) Organ starateljstva obavezan je da bez odlaganja sudu podnese pisani izveštaj o ishodu postupka mirenja supružnika.

3. Sudski postupak

Član 84.

Istraga/ispitivanje pred sudom

(1) Kad je postupak započet podnošenjem predloga supružnika za sporazumni razvod braka, činjenice koje su date uz predlog neće da budu ispitivane, ali sud može da donese odluku da sprovede dokazni postupak, na isti način kao i kod tužbe jedne strane za razvod braka, ako tokom postupka mirenja supružnika proceni da opravdani razlozi zajedničke maloletne dece zahtevaju očuvanje braka.

(2) Kad predlagači za razvod braka imaju zajedničku decu, sud može da ispita činjenice i da sprovede dokazni postupak u vezi sa delom predloga supružnika koji se odnosi na čuvanje, obrazovanje i pružanje finansijskog izdržavanja za decu, ako u postupku zaključi da predlog roditelja u vezi sa ovim pitanjima ne pruža neophodne garancije da će interesi njihove maloletne dece ili dece sa fizičkim nedostacima da budu pravilno zaštićeni tim sporazumom.

Član 85.

Utvrđivanje činjenica na koje se bazira zahtev

(1) Činjenice na osnovu kojih je jedna strana zasnovala svoj zahtev u bračnim sporovima sud može da smatra spornim čak i u slučaju da te činjenice više nisu sporne među stranama.

(2) U bračnim sporovima ne može da bude doneta odluka zbog odsustva ili presuda ustupkom.

Član 86.

Povlačenje zahteva

(1) U sporovima za razvod braka, strana koja tuži može da povuče svoj zahtev do zaključenja glavne rasprave bez pristanka tužene strane, a kad postupak bude okončan onda može da povuče svoj zahtev samo uz pristanak tužene strane.

(2) Povlačenje zajednički podnetog predloga supružnika za sporazumni razvod braka može da bude urađeno sve do pravosnažnosti odluke o razvodu braka. Smatraće se da je predlog bio povučen čak i u slučaju da se samo jedan od supružnika povuče od predloga.

Član 87.

Ograničenje žalbe

Protiv presude kojom je brak razveden na osnovu zajednički podnetog predloga supružnika za sporazumni razvod braka, može da bude uložena žalba samo zbog:

1. Bitnog kršenja odredaba parničnog postupka,
2. Ili zbog činjenice da je predlog bio podnet u zabludi, ili prisilom ili zbog prevare.

Član 88.

Vanredna pravna sredstava nisu dozvoljena

Ako je brak prestao ili je bio poništen pravosnažnom sudskom presudom, protiv sudske odluke kojom je brak razveden odnosno kojom je brak poništen ne mogu da se ulože vanredna pravna sredstava.

4. Imovinski odnosi posle razvoda

Član 89.

Deoba zajedničke imovine

Deoba zajedničke imovine supružnika može da bude zatražena za vreme trajanja braka ili nakon što brak bude okončan razvodom.

Član 90.

Smernice kod deobe imovine

(1) Prilikom podele zajedničke imovine svakom supružniku biće uračunato u deo ono što duguje zajedničkoj imovini.

(2) Kada se deli imovina na zahtev jednog od supružnika jednog zakonskog registrovanog braka, treba se obratiti posebna pažnja kako bi se obezbedilo da njegov / njen deo obuhvati stvari zajedničke imovine koje služe njegovom zanatu ili profesiji.

(3) Ako je vrednost stvari propisanih u stavu (2) ovog člana nesrazmerno velika u odnosu na vrednost celokupne zajedničke imovine, biće izvršena deoba i tih stvari, osim u slučaju da supružnik kome te stvari treba da pripadnu drugom supružniku obezbedi isplatu odgovarajuće vrednosti ili drugom supružniku ustupi, uz njegov pristanak, druge stvari odgovarajuće ili približne vrednosti. Za potrebe ovakve naknade potreban je pristanak oba supružnika.

(4) Kad je deoba pokrenuta na zahtev jednog od supružnika, tom supružniku biće dati oni predmeti iz zajedničke imovine koji isključivo služe za njegovu ličnu upotrebu.

Član 91.

Novčana naknada

U slučaju kad je udeo jednog supružnika u zajedničkoj imovini nesrazmerno manji od udela drugog supružnika, sud može na zahtev jednog supružnika tom supružniku da dosudi naknadu u novcu prema vrednosti njegovog udela, uzimajući u obzir sve okolnosti i vrednost njegovog udela.

Član 92.

Pokretne stvari

(1) Svaki od supružnika može da zahteva da se pokretne stvari koje predstavljaju zajedničku imovinu dodele na ime udela u zajedničkoj imovini supružniku koji je te stvari zadržao posle prekida zajednice života i imao ih je u neprekidnoj neometanoj državini najmanje tri godine.

(2) U slučaju iz stava (1) ovog člana, drugi supružnik ima pravo da zahteva da mu u ostalim pokretnim stvarima bude dosuđen odgovarajući udeo, a ako vrednost tih stvari nije dovoljna, ima pravo da mu razlika bude isplaćena u novcu.

Član 93.

Zaštita imovine dece

(1) Supružniku kome su poverena zajednička deca na čuvanje i vaspitavanje, povrh njegovog dela biće dodeljene i stvari koje služe samo deci ili su namenjene za njihovu neposrednu upotrebu, osim ako je vrednost tih predmeta nesrazmerno velika u odnosu na vrednost celokupne zajedničke imovine.

(2) U tom slučaju postupiće se na isti način kao i u odredbama člana 91. ovog Zakona.

Član 94.

Pravo preče kupovine

Kad je udeo supružnika u zajedničkoj imovini konačno određen, drugi supružnik ima pravo preče kupovine tog dela.

Član 95.

Odluka suda u slučaju neslaganja supružnika

(1) Ako se u postupku razvoda braka supružnici ne saglase o tome kome će da pripadne pravo da ubuduće živi u bračnom domaćinstvu i ako se ne saglase o podeli zajednički korišćenog nameštaja i drugih stvari iz domaćinstva, na zahtev jednog ili oba supružnika, o tome donosi odluku sud.

(2) Sud donosi odluku za svaki pojedinačni slučaj, naročito kad se odluka suda tiče dobrobiti dece i posebnog položaja supružnika.

VI. RAZNO

Član 96.

Prezime

(1) Supružnik koji je prilikom sklapanja braka promenio svoje prezime, nakon prestanka braka može da uzme prethodno prezime.

(2) Izjava o uzimanju prethodnog prezimena mora da bude podneta u roku od šest meseci od prestanka braka.

(3) Izjava mora da bude poslata matičaru zaduženom za vođenje matične knjige venčanih u mestu u kojem je sklopljen brak prema mestu prebivališta lica koje dostavlja svoju izjavu.

Član 97.

Ograničenje odgovornosti

Za obaveze jednog od supružnika koje je ovaj imao pre stupanja u brak, kao i za lične obaveze istog supružnika koje je prihvatio za vreme trajanja braka, drugi supružnik ne odgovara.

Član 98.

Nasleđivanje

Ako je brak prestao ili je poništen sudskom odlukom, supružnik gubi pravo na obavezni nasledni deo po osnovu činjenice postojanja prethodnog braka.

ČETVRTI DEO

ODNOSI IZMEĐU RODITELJA I DECE

I. OČINSTVO I MATERINSTVO

1. Očinstvo

Član 99.

Načelo

(1) Ocem deteta smatra se muž majke deteta ako je dete rođeno u braku ili u roku od 300 dana po prestanku braka.

(2) Kad je dete rođeno u docnijem braku svoje majke, smatraće se da je otac deteta muž majke iz prethodnog braka, ako je dete rođeno pre isteka roka od 300 dana od prestanka njenog prethodnog braka, osim kad muž majke iz docnijeg braka, sa njenim pristankom, prizna dete za svoje.

Član 100.

Deca rođena u braku

(1) Smatraće se da je dete rođeno u braku kad su njegovi roditelji bili u braku u vreme njegovog rođenja.

(2) Kad su roditelji deteta rođenog van braka imali nameru da sklope brak, pa su u tome bili sprečeni smrću jednog od njih ili nekom drugom bračnom smetnjom koja je nastala posle začeca deteta, sud će u vanparničnom postupku na zahtev jednog od roditelja ili deteta da progłosi da je dete rođeno u braku.

(3) Kad nijedan od roditelja nije živ ili je živi roditelj lišen poslovne sposobnosti ili je lišen roditeljskog prava, postupak kod suda radi proglašenja da je maloletno dete rođeno u braku može da pokrene organ starateljstva.

(4) Pod uslovima iz stava (2) ovog člana, zahtev za proglašenje da je dete rođeno u braku može da bude istaknut i u sporu radi utvrđivanja očinstva, ako očinstvo nije ranije utvrđeno priznanjem ili odlukom suda.

Član 101.

Deca rođena van braka

Ocem deteta, koje nije rođeno u braku, ni u roku od 300 dana po prestanku braka, smatra se muškarac koji ga prizna za svoje, ili muškarac čije je očinstvo utvrđeno odlukom suda.

Član 102.

Podobnost za priznavanje očinstva

Očinstvo može da prizna muškarac koji ima poslovnu sposobnost i koji ima najmanje 16 godina života, kao i osoba koja je bila delimično lišena poslovne sposobnosti, ako je u stanju da razume sadržinu izjave o priznanju očinstva.

Član 103.

Načela priznavanja očinstva

- (1) Osoba koja sebe smatra ocem deteta može da prizna očinstvo i da upiše tu činjenicu u zapisnik u prisustvu matičara.
- (2) Očinstvo takođe može da bude priznato pred organom starateljstva, pred sudom ili pred nekim drugim ovlašćenim organom za pripremanje javnih isprava. Ti organi su obavezni da bez odlaganja dostave overeni zapisnik nadležnom matičaru koji će da izvrši upis deteta u matičnu knjigu rođenih.
- (3) Očinstvo takođe može da bude priznato u testamentu.
- (4) Izjava o priznavanju očinstva ne može da bude data od strane ovlašćenog zastupnika.

Član 104.

Sudski postupak

- (1) Majka deteta rođenog van braka u prijavi rođenja svog deteta može da navede osobu koju ona smatra ocem njenog deteta. Ona može dati usmenu izjavu za zapisnik u prisustvu matičara ili pred organom ovlašćenim za pripremu javnih isprava, u overenoj ispravi ili u testamentu.
- (2) Kad majka u prijavi rođenja deteta nije označila lice koje smatra ocem svog deteta, matičar je dužan da je pouči o njenom pravu da to učini.
- (3) Kad primi izjavu majke o ličnosti oca njenog deteta, matičar će da pozove navedenu osobu da se u roku od 30 dana neposredno pred matičarem ili u overenoj ispravi izjasni o svom očinstvu. Poziv ovom licu mora da bude uručen lično i na način kojim se obezbeđuje tajnost.
- (4) O radnjama koje preduzima i o usmenim izjavama majke deteta i lica za koje majka tvrdi da je otac deteta, matičar sastavlja zapisnik.
- (5) Kad pozvano lice izjavi da nije otac deteta ili ako se u roku od 30 dana ne izjasni o očinstvu deteta, matičar će o tome da obavesti majku deteta.
- (6) Kad pozvano lice izjavi na zapisnik pred matičarem ili u overenoj ispravi da se smatra ocem deteta, matičar će da ga upiše kao oca deteta u matičnu knjigu rođenih i o tom upisu će da obavesti majku deteta.

Član 105.

Priznanje očinstva pre rođenja deteta i nakon smrti deteta

(1) Izjava o priznanju očinstva može da bude data i pre rođenja deteta. Ta izjava proizvodi pravno dejstvo pod uslovom da se dete rodi živo.

(2) Posle smrti deteta očinstvo može da se utvrđuje samo na osnovu odluke suda donete na zahtev ovlašćenih lica, ako za to imaju pravni interes.

Član 106.

Pristanak majke

(1) Priznanje očinstva proizvodi pravno dejstvo i biće upisano u matičnu knjigu rođenih samo ako se sa priznanjem saglasi majka deteta.

(2) Izjavu o saglasnosti sa priznanjem očinstva majka može da da na način propisan u članu 103. ovog Zakona koji se odnosi na priznanje očinstva.

(3) Matičar je dužan da pozove majku deteta da se u roku od 30 dana izjasni o priznanju očinstva, ako ona već ranije nije označila isto lice kao oca deteta.

Član 107.

Pristanak deteta

(1) Kad je dete starije od 16 godina, potrebna je i njegova saglasnost sa priznanjem očinstva. Ova saglasnost daje se na način propisan u članu 109. ovog Zakona.

(2) Kad je dete, bez obzira na svoje godine života, trajno nesposobno za rasuđivanje, ili kad majka više nije živa, ili je njeno boravište nepoznato, ili je proglašena umrlom, ili je potpuno lišena poslovne sposobnosti, izjavu o saglasnosti sa priznanjem očinstva daje staralac deteta, uz odobrenje organa starateljstva.

Član 108.

Sudski postupak u slučaju nesaglasnosti

(1) Kad se majka deteta, ili dete koje je starije od 16 godina, ili staralac deteta, ne saglase sa priznanjem očinstva, kad je takva saglasnost potrebna, ili se ne izjasne o tome u roku od 30 dana po prijemu obaveštenja o priznanju očinstva, osoba koja je priznala dete za svoje može da podnese tužbu sudu radi utvrđenja da je otac deteta.

(2) Tužba može da bude podneta u roku od tri godine po prijemu obaveštenja o nesaglasnosti majke deteta. Ako je u međuvremenu bilo utvrđeno očinstvo drugog lica, tužba za osporavanje očinstva tom drugom licu ne može da bude podneta po proteku roka.

Član 109.

Pravno dejstvo izjave o priznanju očinstva

(1) Izjava o priznanju očinstva, kao i izjava majke i deteta i njihova saglasnost sa priznanjem očinstva ne mogu da budu opozvani.

(2) Osoba koja je dala izjavu o priznanju očinstva, odnosno izjavu o saglasnosti sa priznanjem očinstva, može da traži poništenje te izjave ako je izjava bila izazvana prinudom ili je data usled prevare ili u zabludi.

(3) Tužba za poništaj izjave može da bude podneta u roku od šest meseci od dana kad je prinuda prestala, ili od dana kad je prevara prestala odnosno od dana kad je zabluda uočena.

Član 110.

Vanbračna deca

(1) Pored lica koje sebe smatra ocem deteta, tužbu za utvrđenje očinstva deteta rođenog van braka mogu da podnesu i dete i majka deteta.

(2) Dete rođeno van braka može uvek da podnese tužbu za utvrđenje očinstva.

(3) Ako je dete maloletno ili je poslovno nesposobno, tužbu u njegovo ime može da podnese majka. Ako majka nije više živa, ili je lišena poslovne sposobnosti, odnosno ako je lišena roditeljskog prava, kao i kad je njeno boravište nepoznato, tužbu može da podnese staralac uz odobrenje organa starateljstva.

(4) Tužbu za utvrđenje očinstva majka može da podnese u svoje ime sve dok vrši roditeljsko pravo prema detetu.

Član 111.

Radnje izvršene po službenoj dužnosti

(1) Kad je majka označila određeno lice kao oca svog deteta, a u roku od godinu dana od dana rođenja deteta ne pokrene postupak za utvrđivanje očinstva, organ starateljstva može po službenoj dužnosti da pokrene taj postupak u ime deteta. U tom slučaju detetu će da bude dodeljen poseban staralac za vođenje postupka.

(2) Organ starateljstva neće po službenoj dužnosti da pokrene postupak za utvrđivanje očinstva, ako se majka iz opravdanih razloga protivi tome.

2. Materinstvo

Član 112.

Utvrđivanje materinstva

Odredbe ovog Zakona o utvrđivanju očinstva biće shodno primenjene i na utvrđivanje materinstva.

3. Oспорavanje očinstva i materinstva

Član 113.

Oспорavanje od strane muža

(1) Muž može da ospori očinstvo deteta koje je rodila njegova žena za vreme trajanja braka ili pre isteka perioda od 300 dana od prestanka braka, ako smatra da on nije otac deteta.

(2) Tužbu u cilju osporavanja očinstva muž može da podnese u roku od šest meseci od dana saznanja za činjenicu koja dovodi u sumnju pretpostavku njegovog očinstva. Tužba ne može da bude podneta kasnije od deset godina od rođenja deteta.

(3) Ako je muž majke deteta bio potpuno lišen poslovne sposobnosti, tužbu radi osporavanja njegovog očinstva može da podnese njegov staralac uz odobrenje organa starateljstva.

Član 114.

Oспорavanje od strane majke

(1) Majka može da ospori da je otac njenog deteta osoba koja se na osnovu člana 99. stav (1) ovog Zakona smatra njegovim ocem.

(2) Tužbu radi osporavanja očinstva majka mora da podnese u roku od šest meseci od dana rođenja deteta.

Član 115.

Oспорavanje očinstva koje pokrene dete

(1) Dete može da ospori da mu je otac osoba koja se prema ovom Zakonu smatra njegovim ocem.

(2) Dete može da podnese tužbu radi osporavanja očinstva. Kad je dete maloletno ili je poslovno nesposobno, tužbu u njegovo ime može da podnese majka, a ako majka nije više živa, ili je njeno boravište nepoznato, ili je lišena poslovne sposobnosti, ili je lišena roditeljskog prava, tužbu može da podnese staralac uz odobrenje organa starateljstva.

(3) Pravo deteta na podnošenje tužbe nije ograničeno rokom.

Član 116.

Osporavanje očinstva trećeg lica za dete rođeno van braka

(1) Lice koje sebe smatra ocem deteta rođenog van braka, može da ospori očinstvo drugom licu koje je to dete priznalo za svoje, pod uslovom da istom tužbom traži da bude utvrđeno njegovo očinstvo.

(2) Tužba može da bude podneta u roku od jedne godine od dana upisa osporavanog očinstva u matičnu knjigu rođenih.

Član 117.

Osporavanje očinstva trećeg lica za dete rođeno u braku

(1) Lice koje sebe smatra ocem deteta rođenog u braku može da ospori očinstvo licu koje se prema ovom Zakonu smatra ocem deteta.

(2) Ovo važi samo u slučaju da je to lice živelo u zajednici sa majkom deteta u vreme začeća deteta ili je zajednicu života sa njom zasnovalo pre rođenja deteta, pod uslovom da istom tužbom traži da se utvrdi njegovo očinstvo.

(3) Tužba radi osporavanja očinstva u slučaju iz stava (1) ovog člana može da bude podneta u roku od jedne godine od dana rođenja deteta.

Član 118.

Osporavanje materinstva

(1) Žena koja je upisana u matičnu knjigu rođenih kao majka deteta može da ospori svoje materinstvo ako smatra da nije majka deteta.

(2) Tužbu radi osporavanja materinstva žena može da podnese u roku od šest meseci od dana saznanja za činjenicu da nije majka deteta, a najkasnije u roku od sedam godina od rođenja deteta.

Član 119.

Treće lice koje osporava materinstvo

- (1) Žena koja sebe smatra majkom deteta može da ospori materinstvo druge žene, koja je upisana u matičnu knjigu rođenih kao majka deteta pod uslovom da istom tužbom traži da se utvrdi njeno materinstvo.
- (2) Takva tužba može da bude podneta u roku od šest meseci od dana saznanja za činjenicu da je majka deteta, a najkasnije u roku od sedam godina od rođenja deteta.

Član 120.

Osporavanje materinstva koje pokrene dete

- (1) Dete može da ospori da mu je majka žena koja je upisana u matičnu knjigu rođenih kao majka.
- (2) Do detetovog sticanja punoletstva i u slučajevima kad je dete lišeno poslovne sposobnosti, tužbu u ime deteta može da podnese organ starateljstva ili staralac uz odobrenje organa starateljstva.
- (3) Pravo deteta na osporavanje materinstva nije ograničeno rokom.

Član 121.

Nasleđivanje prava

- (1) Pravo na tužbu u cilju osporavanja očinstva, kao i pravo na tužbu radi osporavanja materinstva, ne prelazi na naslednike ovlašćenih lica; međutim, naslednici mogu da nastave započeti postupak ako za to imaju pravni interes.
- (2) Izuzeto iz odredbi stava 1 ovog člana, naslednici lica koje se prema ovom zakonu smatra ocem deteta mogu da podnesu tužbu radi osporavanja očinstva, ako to lice nije saznalo ni za začecje majke, ni za rođenje deteta, niti je u vreme začecja deteta živelo u zajednici sa majkom deteta.

Član 122.

Izuzetak

Osporavanje očinstva ili materinstva nakon smrti deteta nije dopušteno.

4. Posebne odredbe u vezi materinstva i očinstva dece začete uz medicinsku asistenciju

Član 123.

Načelo

Nije dopušteno utvrđivati niti osporavati materinstvo ili očinstvo deteta koje je začeto uz medicinsku asistenciju i uz pristanak donatora.

Član 124.

Izuzeci

(1) Izuzetno, muž majke može da ospori očinstvo deteta rođenog za vreme trajanja braka ili u roku od 300 dana nakon prestanka braka, ako je dete bilo začeto veštačkom oplodnjom uz korišćenje sperme trećeg lica bez pisane saglasnosti muža.

(2) Žena koja je rodila dete začeto uz pomoć jajne ćelije neke druge žene, ima pravo da ospori materinstvo, ako je začeće bilo izvršeno uz korišćenje medicinske asistencije ali bez njene pisane saglasnosti.

(3) Žena pomoću čije jajne ćelije je bilo začeto dete bez njene pisane saglasnosti, ima pravo da ospori materinstvo ženi koja je rodila dete, ukoliko istovremeno tužbom zahteva utvrđivanje svog materinstva.

(4) Tužba kojom je osporeno materinstvo ili očinstvo može da bude podneta u roku od šest meseci od dana saznanja za začeće propisano u stavovima (1), (2) i (3) ovog člana, ali ne kasnije nego što dete napuni sedam godina.

(5) Ako osobe koje su pomenute u stavovima (1), (2) i (3) ovog člana, saznaju o tom začeću pre nego što dete bude rođeno, oni mogu da podnesu tužbu kojom osporavaju materinstvo ili očinstvo u roku od šest meseci od dana rođenja deteta.

II. ZAŠTITA DETETA I RODITELJSKA ODGOVORNOST

1. Zaštita deteta

Član 125.

Načela zaštite deteta

(1) Svako dete uživa neosporno pravo na život.

(2) Deca imaju pravo da odrastaju u porodici sa roditeljima. Deca koja ne žive zajedno sa oba svoja roditelja, imaju pravo da se redovno susreću sa njima.

(3) Deca koja boluju od duševnih ili fizičkih problema imaju pravo na posebnu negu, na prikladan život prema okolnostima, na garanciju svog dostojanstva i na omogućavanje aktivnog učešća u društvenom životu.

(4) Deca imaju pravo na besplatno školovanje u osnovnoj školi i na pristup informacijama u vezi sa različitim zanimanjima i školama.

(5) Deca uživaju pravo na zaštitu od ekonomskog iskorišćavanja, eksploatacije dečjeg rada, trgovine ljudima i seksualnog iskorišćavanja kao i od obavljanja bilo kog posla koji je štetan ili rizičan po njihovo obrazovanje ili zdravlje.

(6) Deca moraju da budu zaštićena od zlostavljanja i seksualnog iskorišćavanja.

(7) Deca moraju da budu zaštićena od nezakonitog korišćenja narkotičkih droga i psihotropnih supstanci i nije dozvoljeno korišćenje dece u nezakonitoj proizvodnji i trgovini tim supstancama.

Član 126.

Zajednički život, odvojeni život

(1) Maloletna deca imaju pravo da žive sa svojim roditeljima.

(2) Maloletna deca mogu da žive odvojeno od svojih roditelja samo ako tako zahtevaju zajednički interesi dece i roditelja.

Član 127.

Vraćanje deteta u zajednički život sa njegovim roditeljima

Roditelji su dužni da zahtevaju povratak njihovog maloletnog deteta kad dete ne živi sa njima i kad ga nepravedno drže kod sebe druge osobe.

2. Roditeljska odgovornost

Član 128.

Načela

- (1) Roditeljska odgovornost prvenstveno proističe iz prava na roditeljsku brigu i staranje.
- (2) Dete je pod roditeljskom odgovornošću do svog punoletstva.
- (3) Roditelji su obavezni da obezbede da su načela propisana u članu 125. ovog Zakona u svakom trenutku upotrebljena za zaštitu njihove maloletne dece.
- (4) Roditeljska odgovornost obuhvata prava i obaveze koje imaju za cilj da obezbede emocionalno, društveno i materijalno blagostanje deteta, na taj način što će da se staraju o detetu, da očuvaju svoj lični odnos, da obezbede pravilan rast i razvoj deteta, njegovo obrazovanje, stručno osposobljavanje, zakonsko zastupanje i upravljanje imovinom deteta.
- (5) Kroz primenu ovih načela, roditelji su dužni da uzmu u obzir sposobnosti, naklonosti i želje svoje dece.

Član 129.

Lični doprinos i korišćenje usluga javnih službi

U cilju osiguranja roditeljske brige i primene člana 128. ovog Zakona, roditelji su obavezni da daju svoj lični doprinos kao i da koriste usluge javnih službi socijalnih institucija.

3. Prezime deteta

Član 130.

Određivanje prezimena deteta

- (1) Roditelji sporazumno određuju prezime deteta.
- (2) Dete dobija prezime jednog roditelja ili prezimena oba roditelja.
- (3) Roditelji ne mogu da daju različita prezimena svojoj zajedničkoj deci.
- (4) Kad roditelji ne mogu da postignu dogovor u vezi sa prezimenom deteta, nakon što sasluša oba roditelja prezime će da odredi organ starateljstva u saglasnosti sa odredbama stava (2) ovog člana.

Član 131.

Izuzeci

(1) Ako jedan od roditelja nije više živ ili je nesposoban da vrši roditeljsko staranje i obaveze, ili je nepoznat, drugi roditelj će da odredi prezime deteta.

(2) Ako roditelji deteta nisu živi ili su nesposobni da vrše roditeljsko staranje i obaveze ili su nepoznati, organ starateljstva će da odredi prezime deteta.

Član 132.

Prezime deteta posle promene porodičnog statusa

(1) Maloletno dete kome je bilo dato prezime posle promene njegovog porodičnog statusa u smislu priznanja očinstva, zbog sklapanja braka njegovih roditelja, usled utvrđivanja materinstva ili očinstva ili usled osporavanja materinstva ili očinstva, može da dobije novo prezime u roku od dva meseca nakon promene porodičnog statusa.

(2) Kad bude dato novo prezime detetu starijem od deset godina, potreban je pristanak deteta.

(3) Izjava kojom je utvrđeno davanje novog prezimena mora da bude dostavljena matičaru zaduženom za vođenje matične knjige rođenih za to dete, ili matičaru nadležnom prema mestu prebivališta osobe koja daje tu izjavu.

4. Zastupanje i upravljanje imovinom deteta

Član 133.

Zastupanje

(1) Roditelji imaju dužnost i pravo da zakonski zastupaju svoju maloletnu decu.

(2) Sve pošiljke i izveštaji koji treba da budu poslani detetu mogu da se šalju jednom ili drugom roditelju, svejedno, a u slučaju da roditelji deteta ne žive zajedno, mogu da se šalju onom roditelju sa kojim je dete.

Član 134.

Upravljanje imovinom

Roditelji upravljaju imovinom deteta u detetovu korist, sve do njegovog sticanja punoletstva.

5. Korišćenje detetovog prihoda

Član 135.

Načelo

(1) Roditelji mogu da koriste prihod proistekao iz imovine njihovog deteta za ishranu, obrazovanje i za zadovoljenje osnovnih potreba porodične zajednice, ako porodica nema dovoljno sredstava.

(2) Roditelji mogu da otuđe ili da se zaduže na teret imovine deteta samo uz saglasnost nadležnog organa starateljstva i samo radi obezbeđenja izdržavanja, nege i obrazovanja svom detetu.

Član 136.

Pravne transakcije, radni odnos

(1) Dete koje je napunilo 14 godina života može da obavlja pravne transakcije; međutim, potrebna je saglasnost njegovih roditelja ili organa starateljstva da bi te pravne radnje bile punovažne, osim za radnje od manjeg značaja ili u drugim slučajevima koji su dopušteni zakonom.

(2) Dete koje je napunilo 15 godina života može da, uz saglasnost svog zakonskog zastupnika, nezavisno zasnjuje radni odnos i da ima svoj lični prihod i da poseduje imovinu koju je steklo svojim radom, ali mora da učestvuje u troškovima za svoju ishranu iz takvog porodičnog primanja.

6. Vršenje roditeljskog prava

Član 137.

Značenje roditeljskog prava, kad roditelji vrše staranje

(1) Roditeljsko pravo obuhvata sva roditeljska prava i obaveze, propisane ovim zakonom.

(2) Roditelji zajednički i sporazumno vrše i ispunjavaju svoja roditeljska prava i roditeljske obaveze.

(3) Ako je jedan od roditelja umro, ili ako je proglašen za umrlog, ili ako tom roditelju nije bilo povereno ili mu je bilo oduzeto vršenje roditeljske dužnosti, vršenje roditeljskog prava pripada onom drugom roditelju. Isto će da bude primenjeno ako, usled nekih drugih okolnosti, jedan roditelj nije u stanju da vrši roditeljsko pravo.

Član 138.

Kad organ starateljstva brine o detetu

Organ starateljstva donosi odluku u ime interesa deteta samo na zahtev jednog ili oba roditelja, na zahtev trećeg lica u slučaju da je dete povereno trećem licu, ili na osnovu sudske odluke.

Član 139.

Vršenje roditeljskih prava kad roditelji žive odvojeno

(1) Ako roditelji žive odvojeno, roditeljsko pravo vrši roditelj kod koga dete živi, ako se o tome saglasi drugi roditelj.

(2) Ako u slučaju odvojenog života roditelji ne mogu da se sporazumeju kod koga će od njih dete da živi, odluku o tome donosi nadležni sud, osim ukoliko je ovim Zakonom drugačije određeno.

(3) U slučajevima odvojenog života roditelja, kad su roditelji razvođeni ili u slučaju poništenja braka odlukom suda ili drugog nadležnog organa, za dete povereno na čuvanje i vaspitavanje jednom od roditelja, roditeljsko pravo vrši roditelj kome je dete povereno.

(4) Za vreme izvršenja sudske vaspitne mere, roditeljsko pravo vrši roditelj kome je tom odlukom naloženo da primeni tu meru.

Član 140.

Sudska odluka o vršenju roditeljskih prava i obaveza

(1) Kad nadležni sud u bračnom sporu donese presudu kojom brak razvodi, ili poništava, odlučiće istom presudom o pitanjima čuvanja i vaspitavanja maloletne dece stranaka.

(2) Kad se roditelji nisu sporazumeli o pitanjima navedenim u stavu (1) ili ako njihov sporazum ne odgovara interesima dece, sud će, pošto pribavi mišljenje i predlog organa starateljstva i ispita sve okolnosti, da odluči: da svu decu poveri na čuvanje i vaspitavanje kod jednog roditelja, da neka od dece ostanu kod majke a neka kod oca, ili da svu decu poveri na čuvanje i vaspitavanje nekom trećem licu.

(3) Sud će presudom da uredi i način izdržavanja ličnih odnosa deteta sa roditeljem koji ne vrši roditeljsko pravo ako ga drugi roditelj u tome sprečava, ili ako, ceneći sve okolnosti slučaja, sud zaključi da je to potrebno radi zaštite deteta.

(4) Sud će, na zahtev jednog od roditelja ili organa starateljstva, da izmeni odluku o čuvanju i vaspitavanju dece, ako to zahtevaju promenjene prilike.

(5) Mišljenje deteta koje je sposoban da iznese njegovo /njeno mišljenje, uzeće se u obzir od strane suda u svakoj proceduri koja se njemu/ njoj tiče. Njegovo mišljenje će dobiti potrebnu težinu, srazmerno njegove/njene starosti i sposobnostima da bi ih shvatilo.

Član 141.

Pitanja od bitnog značaja za razvoj deteta

(1) O pitanjima koja su od bitnog značaja za razvoj deteta odlučuju oba roditelja sporazumno čak u slučaju kad, prema njihovom sporazumu, ili na osnovu odluke organa starateljstva ili na osnovu odluke suda, jedan od njih vrši roditeljsko pravo.

(2) Kad se roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo ne slaže sa nekom merom ili nekim postupkom drugog roditelja u vršenju roditeljskog prava u pitanjima od bitnog značaja, taj roditelj može o tome da obavesti nadležni sud koji je obavezan da odluči da li je takva mera, odnosno postupak, u interesu deteta.

7. Poveravanje deteta

Član 142.

Kad roditelji privremeno povere dete trećem licu

(1) Kad to zahtevaju interesi deteta, jedan ili oba roditelja mogu privremeno da povere dete na čuvanje i vaspitavanje trećem licu, ako to lice ispunjava uslove da bude staralac.

(2) Ako se oba roditelja, ili roditelj koji sam vrši roditeljsko pravo, presele na privremeni boravak u drugo mesto na Kosovu ili u inostranstvu, mogu za to vreme da povere dete na čuvanje i vaspitavanje samo licu koje ispunjava uslove iz ovog Zakona da bude staralac.

Član 143.

Poveravanje deteta jednom od roditelja ili trećem licu

(1) U slučaju smrti roditelja koji je sam vršio roditeljsko pravo i na osnovu odluke suda ili na osnovu odluke organa starateljstva, ili na osnovu pisanog sporazuma sa drugim roditeljem, kao i u slučaju kad taj roditelj izgubi poslovnu sposobnost ili napusti dete, drugi roditelj ima pravo da zahteva da mu lice kod koga se dete nalazi preda dete na čuvanje i vaspitavanje.

(2) U slučaju spora između roditelja i trećeg lica, nadležni sud može da odluči da dete poveri na čuvanje i vaspitavanje licu kod koga se dete nalazi, nekom drugom licu ili organizaciji, ako

nakon što pribavi mišljenje i predlogu organa starateljstva i pošto ispita sve okolnosti, utvrdi da opravdani interesi deteta to zahtevaju.

Član 144.

Razmatranje suda

(1) Sud ili organ starateljstva koji donosi odluku o poveravanju dece na čuvanje i vaspitavanje, obavezan je da na pogodan način ispita sve okolnosti koje su od značaja za pravilan duhovni i fizički razvoj i vaspitavanje deteta.

(2) Kad je dete starije od deset godina, sud će naročito da uzme u obzir emotivno stanje deteta. Ukoliko to oceni potrebnim, sud će da uzme u obzir mišljenja odgovarajućih veštaka.

Član 145.

Lični odnosi

(1) Ako dete živi kod jednog roditelja, ili kod trećeg lica, ili se nalazi u nekoj instituciji, roditelji će da se sporazumeju o načinu održavanja ličnih odnosa sa detetom. U slučaju spora odluku o tome donosi nadležni sud.

(2) Ako se okolnosti promene, nadležni sud može da ponovo uredi način očuvanja ličnih odnosa roditelja sa svojom decom.

III. NADZOR NAD VRŠENJEM RODITELJSKOG PRAVA

Član 146.

Nadzor koji sprovodi organ starateljstva

Organ starateljstva sprovodi opšti i trajni nadzor nad vršenjem roditeljskog prava.

Član 147.

Hitne mere koje donosi organ starateljstva

(1) Ako organ starateljstva sazna da postoji neka opasnost po dete usled zloupotrebe roditeljskih prava ili da postoji neka opasnost po dete usled grubog zanemarivanja roditeljskih obaveza, dužan je da preduzme hitne mere za zaštitu ličnosti, prava i interesa deteta.

(2) Matičar je dužan da prijavi organu starateljstva rođenje deteta čiji jedan ili oba roditelja nisu poznati, kao i o svim potrebnim merama koje treba preduzeti za zaštitu deteta.

Član 148.

Oduzimanje deteta od roditeljskog prava

(1) Dete se neće udaljavati od starateljstva roditelja ili njegovog /njenog zakonskog staratelja bez njihovog odobrenja ili bez sudskog naloga.

(2) **Izuzev**, kada organ starateljstva ima osnovani razlog za postojanje ozbiljnog i neposrednog rizika po zdravlje, sigurnost i dobrobit deteta, organ starateljstva može da obilazi svako mesto i da dete udalji i smesti na sigurno mesto gde će on/ona biti zbrinuti za vremenski period koji nije duži od 72 sata.

(3) Pre isteka roka od 72 sata, organ starateljstva, slučaj treba da prijavi nadležnom sudu koji će odlučiti o staratelju deteta. Ako okolnosti zahtevaju, sud može da izda nalog za eventualno još jedan vremenski period od 21 dana, u cilju dalje istrage i procene, do u koje vreme se slučaj mora dostaviti sudu na dalje razmatranje.

(4) Ovim oduzimanjem deteta ne prestaju ostala prava koja pripadaju roditeljima niti njihove dužnosti prema njihovom detetu.

IV. LIŠAVANJE RODITELJSKOG PRAVA

Član 149.

Lišavanje roditeljskog prava

(1) Roditelji koji zloupotrebljavaju vršenje roditeljskog prava ili grubo zanemaruju vršenje roditeljskih dužnosti, biće lišeni roditeljskog prava.

(2) Roditelji mogu da budu lišeni roditeljskog staranja u odnosu na svu svoju decu ili, ako to posebne okolnosti zahtevaju, samo u odnosu na pojedino dete.

(3) Odluku o lišenju roditeljskog prava donosi nadležni sud u vanparničnom postupku nakon pribavljenog mišljenja organa starateljstva i pošto ispita sve relevantne okolnosti datog slučaja.

Član 150.

Postupak

(1) Postupak za lišavanje roditeljskog prava može da pokrene drugi roditelj, organ starateljstva ili sud.

(2) Organ starateljstva obavezan je da pokrene postupak za lišavanje roditeljskog prava kad na bilo koji način sazna da postoje razlozi za to propisani u ovom Zakonu.

Član 151.

Vraćanje roditeljskog prava

(1) Roditelju odlukom suda može da bude vraćeno roditeljsko pravo kad prestanu razlozi zbog kojih je bio lišen roditeljskog prava.

(2) Predlog za vraćanje roditeljskog prava mogu da podnesu roditelj i organ starateljstva.

(3) U bračnim sporovima i sporovima iz odnosa roditelja i dece, sud koji rešava ove sporove može po službenoj dužnosti da donese odluku o vraćanju roditeljskog prava, ako utvrdi da za to postoje uslovi.

V. PRODUŽENJE VRŠENJA RODITELJSKOG PRAVA

Član 152.

Načelo

Roditeljsko pravo može da bude produženo i nakon što dete dostigne punoletstvo, ako ono usled utvrđene duševne bolesti, zaostalog duševnog razvoja ili telesnih mana ili iz drugih razloga nije sposobno da se samo stara o svojoj ličnosti, pravima i interesima.

Član 153.

Postupak

(1) Odluku o produženju roditeljskog prava donosi nadležni sud u vanparničnom postupku na predlog roditelja ili organa starateljstva.

(2) Predlog za produženje roditeljskog prava podnosi se pre punoletstva deteta, ali sud može da produži roditeljsko pravo i u slučaju kad predlog nije blagovremeno podnet, ako su u vreme nastupanja detetovog punoletstva postojali razlozi za produženje roditeljskog prava.

(3) U odluci o produženju roditeljskog prava sud će bliže da odredi da li je lice, nad kojim je produženo roditeljsko pravo, izjednačeno u svojim pravima sa maloletnikom mlađim ili starijim od 14 godina.

Član 154.

Prestanak produženja roditeljskog prava

Kad prestanu razlozi zbog kojih je produženo roditeljsko pravo nad punoletnim licem sud će, na predlog toga lica, njegovih roditelja ili organa starateljstva, da donese odluku o prestanku produženog roditeljskog prava.

Član 155.

Upis produženja i prestanka produženog roditeljskog prava

Odluke o produženju i prestanku produženog roditeljskog prava biće unete u matičnu knjigu rođenih, a kad dato lice poseduje nepokretnosti, te odluke biće unete i u zemljišne i druge javne knjige o evidenciji nepokretnosti.

PETI DEO

POSEBNI OBLICI ZAŠTITE DECE BEZ RODITELJSKOG STARANJA

I. ZAJEDNIČKE ODREDBE

Član 156.

Deca bez roditeljskog staranja

(1) Detetom bez roditeljskog staranja smatra se dete koje nema žive roditelje, čiji su roditelji nepoznati ili su nestali.

(2) Detetom bez roditeljskog staranja smatra se i dete čiji roditelji, iz bilo kojih razloga, privremeno ili trajno ne izvršavaju svoja roditeljska prava i dužnosti.

Član 157.

Načela zaštite dece

(1) Deca bez roditeljskog staranja uživaju posebnu društvenu zaštitu.

(2) Osnovni oblici pravne i porodične zaštite dece bez roditeljskog staranja u smislu ovog Zakona su: starateljstvo, porodični smeštaj, rezidencijalni smeštaj i usvojenje.

Član 158.

Sprovođenje zaštite

Odluka o primeni bilo kog od vidova zaštite dece bez roditeljskog staranja biće doneta tek na osnovu detaljnog razmatranja svakog pojedinačnog slučaja. Nadležni organ doneće odluku o izboru onog oblika porodične zaštite za dete koji u najvećoj meri odgovara njegovim potrebama.

Član 159.

Nadoknađivanje gubitka roditeljskog staranja

Zaštita dece bez roditeljskog staranja, u skladu sa potrebama te dece ostvaruje se obezbeđivanjem uslova za takav razvoj ove dece, koji treba da na najbolji način nadoknade gubitak roditelja ili roditeljskog staranja.

II. USVOJENJE

1. Posredovanje pri usvojenju

Član 160.

Posredovanje pri usvojenju

(1) Posredovanje pri usvojenju mora da ostvari stavljanje deteta (usvojenika) pod starateljstvo lica koje želi da preuzme dete pod svoje okrilje i odgovornost (usvojilac).

(2) Posredovanje pri usvojenju takođe znači ostvarenje i rukovanje informacijama o detetu koje će da bude stavljeno pod usvojenje i informacije o potencijalnim roditeljima koji žele da usvoje dete, čak i ako u vreme unošenja informacija dete još nije rođeno.

Član 161.

Nadležni autoritet za usvojenje

(1) Procedura usvojenja je u nadležnost suda. Sud može da traži savete od organa starateljstva za vreme donošenja odluke o usvojenju.

(2) Organ starateljstva za poslove vezane za usvojenje raspoređuje samo posebno obučeno osoblje, koje odgovara zadatku s obzirom na svoje lične osobine i koje ima profesionalno iskustvo rada sa decom.

Član 162.

Konfidencijalnost i zaštita podataka

(1) Nadležni sud i organ starateljstva su odgovorni za zaštitu podataka i privatnih informacija, prikupjenih u toku procesa usvojenja.

(2) Odluka o usvojenju dostavlja se samo strankama koje su u proceduri usvojenja u skladu sa zakonom.

2. Načela usvojenja

Član 163.

Dopuštenost usvojenja

(1) Usvojenje deteta je dopušteno ako služi dobrostanju deteta i ako može da se očekuje da će između potencijalnih usvojioca i usvojenika da bude zasnovan odnos koji postoji između roditelja i dece.

(2) Lice koje je bilo umešano u neku nezakonitu radnju, ili u radnju suprotnu prihvaćenim moralnim pravilima pri nalaženju ili dobijanju deteta u cilju usvojenja, ili lice koje je za ove radnje angažovalo treće lice ili nagradilo treće lice za navedene radnje, može da usvoji dete jedino ako bi to bilo imperativno za dobrobit deteta.

Član 164.

Načelo o zahtevu bračnosti

(1) Osobe koje su u braku mogu da usvoje dete jedino zajednički.

(2) Osoba koja nije u braku može da usvoji dete jedino samostalno.

Član 165.

Izuzetak od zahteva bračnosti

(1) Izuzetno, samo jedan od supružnika može da usvoji dete, ali za to je neophodan pristanak drugog supružnika.

(2) Jedan supružnik može da usvoji dete samo u slučaju da drugi supružnik ne može da usvoji dete zbog toga što nema poslovnu sposobnost ili zato što još uvek nije navršio 21 godinu života.

(3) Na zahtev strane koja vrši usvojenje i uz pristanak osoba koje su učestvovala u postupku usvojenja, drugi supružnik može naknadno da bude uključen u postupak usvojenja, ako kasnije ispuni uslove propisane ovim Zakonom.

Član 166.

Probni period

(1) Pravilo je da usvojenje neće da bude proglašeno sve dok ne istekne određeni vremenski period utvrđen od strane suda ali koji ne prelazi period od 3 meseci u kome su se roditelji usvojioci starali o detetu.

(2) Probni period pokreće i trajno nadgleda i procenjuje organ starateljstva da bi sudu obezbedio izveštaj po potrebi.

(3) Sud donosi odluku na kraju suđenja. Međutim, sud može da nastavi suđenje i u dopunskom periodu do 3 meseci ako između stranaka postoji neslaganje ili zbog drugih opravdanih okolnosti, na koje je organ starateljstva skrenuo pažnju ili pak od strane eksperata za decu koja su obuhvaćena procedurom.

Član 167.

Prava i obaveze

Usvojenje uspostavlja između strane usvojioca i usvojenika ista ona prava i obaveze koje postoje između roditelja i dece.

3. Saglasnost za usvojenje

Član 168.

Saglasnost deteta

(1) Za usvojenje je potrebna saglasnost deteta. Saglasnost deteta koje nema poslovnu sposobnost ili deteta koje je mlađe od četrnaest godina može da bude data samo preko detetovog zakonskog zastupnika, odnosno detetovog staratelja.

(2) U ostalim slučajevima, dete može da samo da svoju saglasnost.

(3) U slučaju da roditelj-usvojilac i dete imaju različito državljanstvo, organ starateljstva mora da da svoje odobrenje za saglasnost.

Član 169.

Saglasnost roditelja

(1) Za usvojenje deteta potrebna je saglasnost roditelja.

(2) Saglasnost za usvojenje ne može da bude data pre nego što dete navrší osam nedelja života.

(3) Za usvojenje nije potrebna saglasnost supružnika koji je sudskom odlukom bio lišen roditeljskog prava, ili je bio lišen poslovne sposobnosti, ili čije je boravište nepoznato tokom perioda dužeg od jedne godine.

(4) Saglasnost je punovažna i u slučaju da osoba koja daje svoju saglasnost ne zna koje su to osobe koje su već određene za usvojioce.

Član 170.

Raspitivanje

U slučaju da usvojenik ima samo jednog živog roditelja, Sud će da se obrati članovima uže porodice umrlog roditelja maloletnog deteta, kako bi probavio informacije koje bi mogle da budu od važnosti za donošenje odluke o usvojenju. Međutim, njihova saglasnost nije potrebna.

Član 171.

Zamena za saglasnost jednog od roditelja

(1) Na zahtev deteta, organ starateljstva će da zameni saglasnost jednog od detetovih roditelja, ako je taj roditelj trajno i grubo kršio svoje obaveze prema detetu ili je svojim ponašanjem ukazivao na to da je nezainteresovan za dete i da bi to, u slučaju da ne dođe do usvojenja, dovelo do znatne štete po dete.

(2) Saglasnost može takođe da bude zamenjena odlukom Suda ako je roditeljevo kršenje obaveza, iako prema prirodi nije bilo trajno, bez obzira na to bilo naročito grubo i ako se proceni da poveravanje deteta tom roditelju ne bi više moglo da bude trajno rešenje.

(3) Saglasnost biva zamenjena kad postane očigledno da je jedan od roditelja napustio dete u trajanju dužem od šest meseci a da njegovo boravište nije poznato.

(4) Saglasnost jednog od roditelja može da bude zamenjena i u slučaju kad taj roditelj trajno nije u stanju da obezbedi neophodnu negu i kontrolu podizanja deteta, zbog utvrđene i naročito ozbiljne duševne ili emocionalne nesposobnosti i ukoliko dete bez usvajanja ne bi moglo da odraste uz porodicu te ako bi kao ishod toga razvoj deteta bio ozbiljno ugrožen.

Član 172.

Izjava o saglasnosti

(1) Saglasnost mora da bude izjavljena pred nadležnim Sudom i zakonski stupa na snagu u trenutku kad je izjavljena.

(2) Saglasnost ne može da bude data pod uslovom ili vremenskim određenjem, niti može da bude izjavljena preko zastupnika. Saglasnost je neopoziva, pod uslovom da saglasnost nije bila data u zabludi, pod prinudom ili usled prevare.

(3) Ako osoba koja daje svoju saglasnost ima ograničenu poslovnu sposobnost, za njegovu saglasnost nije potrebno odobrenje njegovog pravnog zastupnika.

(4) Saglasnost gubi pravnu snagu ako zahtev bude povučen ili ako usvojenje bude odbijeno.

(5) Saglasnost roditelja takođe prestaje da važi, ako dete bude usvojeno u roku od tri meseca od dana stupanja na snagu date saglasnosti.

Član 173.

Kad usvojenje nema pravnu snagu

Usvojenje nema pravnu snagu kad u postupku odobrenja tog usvojenja postane očigledno da nisu ispunjeni uslovi iz članova 160-162, 166, 169. i 172.

4. Usvojenik

Član 174.

Jedino maloletno dete

Jedino maloletno dete može da bude usvojeno.

5. Usvojilac

Član 175.

Načelo

Strana koja vrši usvojenje mora da bude osoba koja ima poslovnu sposobnost i poseduje neophodne lične kvalitete za uspešno vršenje i ispunjavanje roditeljskih prava i obaveza.

Član 176.

Donja starosna granica

- (1) Potencijalni roditelj usvojilac mora da ima navršenu 21 godinu života.
- (2) Ako muž i žena imaju nameru da usvoje dete, jedan od supružnika mora da ima navršenih 25 godina života a drugi supružnik mora da ima navršenu 21 godinu života.

Član 177.

Međusobni odnosi

- (1) Ne može da bude usvojen srodnik u prvom naslednom redu, ni brat ni sestra.
- (2) Zakonski staralac ne može da usvoji osobu o kojoj se stara sve dok nadležni organ ne oslobodi staraoca njegovog pravnog stautsa.

Član 178.

Pravna pouzdanost usvojioca

Sledeća lica ne mogu da budu usvojioci:

1. Osoba koja je sudskom odlukom lišena roditeljskog prava
2. Osoba za koju postoji osnovana sumnja da će prava usvojioca da zloupotrebi na štetu usvojenika, ili za koju postoji osnovana sumnja da je zatražila usvojenje u cilju sopstvene novčane koristi.

3. Osoba koja pati od utvrđene psihijatrijske bolesti ili je duševno slaboumna osoba, kao i osoba koja boluje od bolesti koja bi mogla da dovede u opasnost život i zdravlje usvojenika.

Član 179.

Stalno boravište

- (1) Strana koja vrši usvojenje može da bude jedino stalni stanovnik Kosova.
- (2) Izuzetno, strani državljanin/stanovnik može da bude stranka koja će usvojiti dete ako dete ne može da bude usvojeno na Kosovo i/ili ako postoje osnovani razlozi za takav postupak zbog posebnih potreba deteta, odnosno zbog potrebe za specijalnim tretmanom deteta koji ne može da mu se pruži na Kosovu.
- (3) Da bi strani državljanin usvojio dete, potrebna je prethodna saglasnost organa uprave nadležnog za poslove politike socijalnog rada.

6. Postupak usvojenja

Član 180.

Odluka Suda; podnošenje zahteva

- (1) Usvojenje zasniva Sud na zahtev roditelja usvojlaca.
- (2) Zahtev ne može da bude dat pod uslovom ili sa vremenskim određenjem, niti može da bude dat preko zastupnika.

Član 181.

Mesna zakonska nadležnost i isključenje javnosti

- (1) Za usvojenje, zakonska mesna nadležnost pripada Sudu na teritoriji na kojoj su podnosioci zahteva imali svoje poslednje zajedničko prebivalište, kao i Sudu u mestu prebivališta usvojenika.
- (2) U postupku usvojenja javnost je isključena.

Član 182.

Postupak za podnošenje zahteva za usvojenje

(1) Osoba koja želi da izvrši usvojenje i roditelji maloletnog deteta koje će da bude usvojeno, mogu da podnesu svoj zajednički zahtev za usvojenje Sudu.

(2) Zahtev mora da sadrži pisanu saglasnost detetovih pravih roditelja, izvod iz matične knjige rođenih za dete kao i druge relevantne isprave radi iznošenja dokaza o budućem dobrostanju deteta, odnosno informacije o strani koja vrši usvojenje i o usvojeniku i o uslovima pod kojim će da bude izvršeno usvojenje.

(3) Sud ima pravo da prikuplja podatke i druge dokaze od organa starateljstva, društvenih službi i od drugih stručnjaka iz oblasti dečjeg starateljstva, o uslovima usvojenja.

(4) Dete bez roditeljskog starateljstva određeno od kompetentnog organa, može da se usvoji od lica koja zahtevaju usvojenje a koja su registrovana kod odgovarajućeg organa koji je kompetentan za pokretanje procedure.

Član 183.

Pravni savet i pravna pomoć

(1) Sud koji je odgovoran za posredovanje pri usvojenju dužan je da obradi sve podnete prijave i zahteve za usvojenje i da pruži pomoć stranama u usvojenju u svim fazama postupka.

(2) Sud ima obavezu da na odgovarajući način obavesti usvojenika i usvojioca o pravnoj, obrazovnoj i moralnoj svrsi i posledicama zasnivanja usvojenja.

(3) Sud dužan je da obavesti usvojenika o pravnoj prirodi budućih prava i obaveza i da mu obezbedi relevantne konsultacije i pomoć u tom smislu.

Član 184.

Raspitivanje i pripremne radnje

(1) U cilju donošenja odluke o podobnosti lica koje planira da izvrši usvojenje i usvojenika, Sud može da uzme u obzir sva razumna mišljenja relevantnih nastavnika, psihologa, lekara i drugih lica.

(2) Za vreme postupka prikupljanja obaveštenja i dokaza o uslovima za zasnivanje usvojenja, organ starateljstva neposredno ili preko odgovarajuće stručne službe obezbeđuje neophodnu pripremu pravih roditelja usvojenika i roditelja- usvojilaca kao i lica kod koga se usvojenik nalazi na čuvanju i vaspitavanju.

Član 185.

Odbijanje zahteva za usvojenje

(1) Ako Sud, na osnovu priloženih i pribavljenih dokaza i obrazloženog mišljenja iz prethodnog člana, kao i na osnovu ocene svih ostalih okolnosti utvrdi, u postupku koji prethodi zasnivanju usvojenja, da nisu ispunjeni uslovi propisani ovim zakonom za usvojenje ili da usvojenje nije od koristi za usvojenika, donosi rešenje o odbijanju predloga za usvojenje.

(2) Protiv rešenja o odbijanju predloga za usvojenje može da bude izjavljena žalba u roku od 15 dana od dana rešenja.

Član 186.

Odobrenje usvojenja i uslovi za odobrenje zahteva

(1) Ako Sud zaključi da su ispunjeni uslovi za usvojenje propisani u ovom Zakonu, usvojenje biva odobreno.

(2) U cilju odobrenja usvojenja, potrebno je prisustvo usvojioca zajedno sa njegovim supružnikom, zatim prisustvo roditelja ili staratelja usvojenika kao i prisustvo samog usvojenika ako je stariji od 10 godina, izuzev ako je do ovog uzrasta bio pod zakonskim starateljstvom lica koje želi da ga usvoji.

(3) Izjava o saglasnosti strana koje učestvuju u postupku usvojenja biće upisana u zapisnik o postupku zasnivanja usvojenja.

(4) Posle zaključenja postupka zasnivanja usvojenja, zapisnik potpisuju strane u postupku a službeno lice čita zapisnik prisutnim licima.

Član 187.

Zapisnik

(1) O zasnivanju usvojenja vodi se poseban zapisnik.

(2) U zapisnik o zasnivanju usvojenja biće unete preduzete radnje, date izjave i sporazum usvojioca i roditelja, kao i konačno proglašavanje usvojenja.

(3) Zapisnik o odobrenju usvojenja mora da navede da je prezime usvojenika sada prezime njegovog usvojioca. Bilo koja promena imena usvojenika, odnosno dodavanje još jednog imena u njegovom imenu biće takođe uneta u zapisnik.

(4) Zapisnik o odobrenju usvojenja mora da sadrži podatke o roditeljima usvojenika kao i podatke o usvojiocu.

(5) Zapisnik potpisuju sva lica koja su bila uključena u postupak usvojenja a potpisuje ga i predstavnik Suda koji je vodio ovaj postupak.

(6) Sud ima obavezu da čuva sve dokaze i da vodi evidenciju o usvojenim licima i o postupku usvojenja.

Član 188.

Upis u matičnu knjigu rođenih

Nadležni sud bez odlaganja dostavlja zapisnik o odobrenju usvojenja nadležnom organu radi upisa usvojenja u matičnu knjigu rođenih, stranci i organu starateljstva. Stranka usvojiilac upisuje se kao roditelj usvojenog deteta.

Član 189.

Nije dozvoljena potvrda o usvojenju posle smrti deteta

Nije dozvoljeno izdavanje potvrde o usvojenju posle smrti deteta.

7. Pravno dejstvo usvojenja

Član 190.

Pravno dejstvo

(1) Ako je dete usvojio venčani par, ili ako je jedan supružnik izvršio usvojenje deteta drugog supružnika, onda to dete stiče pravni status zajedničkog deteta tih supružnika.

(2) U ostalim slučajevima, dete stiče pravni status deteta onog roditelja koji ga je usvojio.

(3) U svim slučajevima pomenutim u stavu (1) ovog člana, oba supružnika imaju pravo na zajedničko roditeljsko staranje o detetu, u slučajevima pomenutim u stavu (2) ovog člana, roditelj koji je izvršio usvojenje ima pravo na roditeljsko staranje.

Član 191.

Prestanak rodbinskih veza deteta prema rođacima i potraživanja

(1) Kad je usvojenje zasnovano, zakonski rodbinski odnosi između deteta i njegovih potomaka i srodnika prestaje zajedno sa pravima i obavezama koji proističu iz takvog rodbinskog odnosa.

(2) Na potraživanja deteta koja su bila istaknuta pre usvojenja, naročito ona potraživanja koja se odnose na isplate anuiteta, porodičnu penziju umrlog roditelja i druge tome odgovarajuće redovne isplate, usvojenje neće da utiče; ovo se ne odnosi na potraživanja za izdržavanje.

Član 192.

Nastavak rodbinskih odnosa sa rođacima

(1) Ako su roditelji-usvojioci ustvari rođaci deteta u drugom ili trećem stepenu krvnog srodstva ili srodstva po tazbini, zakonski su prekinuti samo odnosi između deteta i njegovih potomaka, s jedne strane, i njegovih roditelja, s druge, zajedno sa pravima i obavezama koji proističu iz takvog odnosa.

(2) Ako jedan supružnik usvoji dete drugog supružnika, taj odnos ne postaje zakonski prekinut u pogledu rođaka pravog roditelja, pod uslovom da je taj roditelj imao roditeljsko pravo i da je umro.

8. Prezime usvojenog deteta

Član 193.

Prezime usvojenog deteta

(1) Usvojeno dete dobija prezime lica koje ga je usvojilo kao svoje prezime.

(2) Ako je dete usvojio par koji je u braku, ili ako jedan od supružnika usvoji dete drugog supružnika a ti supružnici nemaju isto porodično prezime, oni će da odrede rođeno ime deteta tako što će da daju svoju izjavu pred Sudom pre proglašenja da je usvojenje zasnovano.

(3) Sud može, prilikom proglašenja da je usvojenje zasnovano, da:

1. Promeni lična imena deteta ili da doda jedno ili više novih ličnih imena, ako je to u interesu detetovog dobrostanja
2. Uz saglasnost deteta, da prethodnom prezimenu deteta doda novo prezime tako što će da ga stavi bilo pre ili posle prethodnog prezimena, ako je to u interesu detetovog dobrostanja.

(4) U slučaju kad je usvojenik stariji od deset godina, potrebna je njegova saglasnost za promenu prezimena kao i za bilo koju promenu njegovog ličnog imena.

9. Zabrana otkrivanja podataka i raspitivanja

Član 194.

Načelo

(1) Činjenice koje bi mogle da otkriju postojanje i okolnosti usvojenja ne smeju da budu otkrivene ni istraživane bez saglasnosti usvojioca i deteta, osim ukoliko to zahtevaju posebni razlozi interesa javnosti.

(2) Sticanjem punoletstva, usvojenik dobija pravo na uvid u sve informacije koje se odnose na njegovo usvojenje i na njegov zahtev moraju da mu budu date lične informacije o njegovim biološkim roditeljima.

10. Prestanak usvojenja

Član 195.

Načelo

Usvojenički odnos može da bude prekinut samo na osnovu odredaba narednih članova 196 do 200.

Član 196.

Poništenje usvojeničkog odnosa zbog mane volje

(1) Organ starateljstva može da poništi usvojenički odnos na osnovu podnetog zahteva, ako je takav odnos bio zasnovan bez zahteva usvojioca ili bez saglasnosti deteta, odnosno ako je bio zasnovan bez saglasnosti roditelja.

(2) Zahtev kome nedostaje neophodna saglasnost nema pravnu snagu samo u slučajevima kad davalac izjave:

1. U vreme davanja odnosne izjave nije bio u svesnom stanju ili je bio u stanju privremene neuračunljivosti, ako podnosilac zahteva nije imao pravnu sposobnost za zaključenje transakcije, ili ako je poslovno nesposobno dete odnosno dete mlađe od četrnaest godina lično dalo svoju saglasnost a odluka o usvojenju je bila doneta na osnovu te saglasnosti;
2. Nije mogao da razume postupak usvojenja, ili čak i ako ga je bio svestan, nije zaista nameravao da zatraži usvojenje niti da izjavi svoju saglasnost u postupku usvojenja;

3. Bio je u zabludi u vezi sa ličnošću deteta, ili kad je usvojeno dete bilo u zabludi u vezi sa ličnošću usvojioca;
 4. Bio je naveden na davanje izjave pomoću prevare, koja se odnosi na bračne okolnosti;
 5. Bio je protivzakonito naveden pretnjama na davanje svoje izjave.
- (3) Do prestanka usvojeničkog odnosa ne može da dođe ako je davalac izjave ratifikovao svoj zahtev ili saglasnost nakon prestanka manjkavosti pomenutih u stavu 2 ovog člana.
- (4) Tužba za poništenje usvojeničkog odnosa može da bude podignuta u roku od šest meseci od dana saznanja za razloge za poništenje a najkasnije u roku od godinu dana od dana usvojenja.

Član 197.

Kad nema prestanka usvojeničkog odnosa zbog nedostatka saglasnosti

Usvojenički odnos ne može da bude prekinut, ako bi time bilo suštinski ugroženo dobrostanje deteta, osim ukoliko preovlađujući interesi usvojioca čine prestanak usvojeničkog odnosa neophodnim.

Član 198.

Prestanak usvojeničkog odnosa po službenoj dužnosti

- (1) Za vreme dok je dete maloletno, nadležni Sud može da na sopstveni predlog raskine postojanje usvojeničkog odnosa, ako iz bilo kojeg razloga to postane neophodno za dobrostanje deteta.
- (2) Ako je dete usvojio par koji je u braku, može takođe da bude raskinut usvojenički odnos između deteta i samo jednog od supružnika.
- (3) Usvojenički odnos može da bude raskinut samo:
 - 1) ako je u slučaju iz stava (2) ovog člana, drugi supružnik ili pravi roditelj spreman da preuzme negu deteta i njegovo podizanje i ako vršenje roditeljskog prava od strane tog lica ne bi bilo suprotno dobrostanju deteta, ili
 - 2) ako bi prestanak usvojeničkog odnosa dozvolio novo usvojenje deteta.

Član 199.

Dejstvo prestanka usvojeničkog odnosa

- (1) Prestanak usvojeničkog odnosa proizvodi dejstvo samo u buduće. Ako organ starateljstva raskine usvojenički odnos na zahtev usvojioca nakon njegove smrti ili na zahtev deteta nakon smrti ovog drugog, to proizvodi iste posledice kao i prestanak usvojeničkog odnosa pre slučaja smrti.
- (2) Nakon prestanka usvojenja, odnos između deteta i njegovih potomaka i njegovih rođaka stečenih po osnovu usvojenja biva prekinut, zajedno sa pravima i obavezama stvorenim takvim odnosom.
- (3) U isto vreme, odnos između deteta i njegovih potomaka i njegovih bioloških rođaka, zajedno sa pravima i obavezama koji proističu iz takvog odnosa biva obnovljen, sa izuzetkom roditeljskog prava koje u potpunosti zavisi samo od prava na staranje o detetu.
- (4) Organ starateljstva vratiće pravo starateljstva pravim roditeljima, ukoliko to nije, odnosno u meri u kojoj to nije u suprotnosti sa dobrostanjem deteta; inače, organ starateljstva imenuje staratelja za dete.
- (5) Ako su roditelji-usvojioci par koji je u braku a prestanak usvojenja ima dejstvo na prava samo jednog od supružnika, pravna dejstva pomenuta u stavu (2) nastaju samo između deteta i njegovih potomaka, s jedne strane, i onog drugog supružnika i njegovih rođaka, s druge; pravna dejstva iz stava (3) ne nastaju.

Član 200.

Dejstvo na prezime

- (1) Posle prestanka usvojenja, dete gubi pravo da nosi prezime usvojioca kao svoje prezime.
- (2) Organ starateljstva može na zahtev deteta da odluči da dete može da zadrži prezime koje je steklo činom usvojenja, ako dete ima opravdan interes da nosi to prezime.

11. Prava i obaveze usvojioca i usvojenika

Član 201.

Stvaranje i prestanak porodičnih odnosa

- (1) Posle usvojenja nastaju porodični odnosi između usvojioca i rođaka iz njegove porodice, s jedne strane, i usvojenika i njegovih potomaka, s druge, sa svim pravima i obavezama koje prate taj odnos.
- (2) Usvojenje okončava prava i obaveze usvojenika prema njegovim pravim roditeljima i drugim rođacima u porodici, kao i prava i obaveze pravih roditelja i porodice prema njemu.

Član 202.

Nije dozvoljeno tražiti dokaz o materinstvu i očinstvu posle usvojenja

Nakon zaključenja usvojenja, nije dopušteno tražiti dokaze o materinstvu i očinstvu usvojenog deteta.

III. ORGANIZOVAN SMEŠTAJ U NEKU DRUGU PORODICU

Član 203.

Načela

- (1) Smeštaj dece u hraniteljsku porodicu je društveno organizovani oblik njihovog zbrinjavanja u drugoj porodici.
- (2) Deca bez roditelja ili bez roditeljskog staranja i deca čiji je razvoj bio ometen prilikama u sopstvenoj porodici, biće smeštena u neku drugu porodicu radi obezbeđivanja neophodnih uslova za njihov razvoj, obrazovanje i osposobljavanje za samostalan život i rad.
- (3) U drugu porodicu mogu da budu smeštena vaspitno zapuštena deca, kao i deca čiji je razvoj bio ometen.
- (4) Materijalno stanje roditelja ne može da bude jedan od razloga za smeštaj u neku drugu porodicu. Pre toga porodica treba da dobije podršku od svih vidova socijalne pomoći.
- (5) Za vreme trajanja porodičnog smeštaja, prava i dužnosti roditelja i staraoca prema detetu, u smislu odredbi ovog dela zakona, bivaju ograničeni.

Član 204.

Smeštaj

- (1) Deci bez roditelja ili deci bez roditeljskog staranja biće zajemčen smeštaj u neku porodicu sve dok ta deca ne budu smatrana za sposobne za samostalni život i rad.
- (2) Moguć je smeštaj u porodicu za decu sa oba roditelja kao i za decu sa jednim roditeljem.
- (3) Smeštaj će da bude određen uz prethodnu saglasnost pravih roditelja deteta i, prema pravilu, taj smeštaj traje sve dok traju okolnosti koje su bile uzrok za dati smeštaj.
- (4) Nakon smeštaja deteta u neku porodicu, organ starateljstva bez odlaganja preuzima sva potrebna sredstva i mere u cilju rešavanja svih okolnosti koje su smeštaj deteta u neku drugu porodicu učinile neophodnim i njihovog budućeg izbegavanja.

Član 205.

Podobnost za status roditelja-hranilaca

(1) Porodični smeštaj biva obezbeđen u takvoj porodici koja sa uspehom može da vrši roditeljske dužnosti, naročito u pogledu pravilnog negovanja, vaspitanja, obrazovanja i osposobljavanja deteta za samostalni život.

(2) Porodični smeštaj deteta može da bude određen samo u porodici u kojoj član porodice kome se dete poverava i sa kojim se zaključuje ugovor ispunjava uslove predviđene ovim Zakonom za staraoca u ime dece i vrši roditeljsku dužnost.

Član 206.

Smeštaj dece sa posebnim potrebama, zapuštene dece i dece sa smetnjama u fizičkom ili psihičkom razvoju

Porodica u koju treba da bude smešteno dete sa posebnim potrebama, zapušteno dete, odnosno dete sa smetnjama u fizičkom i psihičkom razvoju biće izabrana na predlog stručne grupe, kojoj taj zadatak poveri organ starateljstva i koja će da se sastoji od socijalnih radnika, obrazovnih radnika, psihologa, lekara kao i od drugih stručnjaka, u zavisnosti od prirode uzroka koji su zahtevali smeštaj deteta u neku drugu porodicu.

Član 207.

Zakonska nadležnost, dokumentacija

(1) O porodičnom smeštaju deteta rešava organ starateljstva opštine na čijoj teritoriji dete ima prebivalište, odnosno boravište.

(2) Pre donošenja rešenja o porodičnom smeštaju, organ starateljstva iz stava (1) ovog člana pribavlja potpunu dokumentaciju o svim informacijama koje su od značaja za donošenje rešenja o smeštaju deteta u porodicu, kao i o svim informacijama o porodici u kojoj će dete da bude smešteno.

Član 208.

Pisani ugovor, pravo posete, isplata naknade

(1) Na osnovu rešenja o određivanju porodičnog smeštaja za dete, organ starateljstva zaključuje pisani ugovor sa jednim od roditelja iz porodice u kojoj će dete da bude smešteno.

(2) Porodica u kojoj je dete smešteno dužna je da omogući posete roditelja deteta, osim kad nadležni organ starateljstva drugačije odredi u ime dobrobiti deteta.

(3) Porodica u kojoj je dete smešteno ima pravo na isplatu naknade za smeštaj.

Član 209.

Prestanak smeštaja u porodici

(1) Porodični smeštaj prestaje:

1. sporazumom ugovornih strana,
2. otkazom ugovora o smeštaju,
3. kad dete postane punoletno, odnosno kad dete postane osposobljeno za samostalni život,
4. usvojenjem deteta,
5. smrću deteta ili smrću onog člana porodice koji je bio stranka ugovora o smeštaju deteta u tu porodicu.

(2) U slučaju smrti jednog od roditelja u hraniteljskoj porodici iz stava (1) ovog člana, ugovor o porodičnom smeštaju deteta u datu porodicu ostaje na snazi ako drugi roditelj, u roku od mesec dana, obavesti nadležni organ starateljstva da će da zadrži dete u porodičnom smeštaju i pod uslovom da bude utvrđeno da porodica i dalje ispunjava uslove propisane ovim Zakonom.

Član 210.

Prestanak ugovora o porodičnom smeštaju

(1) Porodica u kojoj je smešteno dete može da otkáže ugovor u otkaznom roku predviđenom u ugovoru.

(2) Organ starateljstva može da otkáže ugovor o porodičnom smeštaju samo u slučaju ako usled izmenjenih prilika u porodici deteta prestane potreba za njegovim daljim smeštajem u drugoj porodici.

Član 211.

Raskid ugovora o porodičnom smeštaju

(1) Ako porodica u kojoj je dete smešteno prestane da ispunjava bilo koji od uslova iz člana 205. ovog Zakona, odnosno ako svrha smeštaja ne bude ostvarena, organ starateljstva donosi rešenje o raskidu ugovora o porodičnom smeštaju deteta u datoj porodici.

(2) Rešenjem iz stava (1) ovog člana biće određen dan prestanka porodičnog smeštaja deteta.

(3) Organ starateljstva koji je doneo rešenje o raskidu ugovora o porodičnom smeštaju, obezbeđuje dalje čuvanje, negu i vaspitavanje deteta.

Član 212.

Nadzor

(1) Organ starateljstva vrši nadzor detetovog razvoja i obezbeđuje da su čuvanje deteta, njegovo zdravlje i obrazovanje ostvareni u saglasnosti sa odredbama ovog Zakona i u saglasnosti sa odredbama ugovora o porodičnom smeštaju deteta.

(2) Nadležni organ starateljstva posebno prati razvoj deteta smeštenog u drugu porodicu u pogledu razloga koji su doveli do smeštaja deteta u drugu porodicu.

(3) Nadležni organ starateljstva dužan je da porodici u kojoj je dete smešteno ukazuje na uočene činjenice (nedostatke u pogledu nege, čuvanja i vaspitavanja deteta) koji su doveli do smeštaja deteta u drugu porodicu. Taj organ obavezan je da daje predloge za njihovo buduće otklanjanje, kao i da preduzima redovne i blagovremene mere za koje je ovlašćen prema zakonu.

Član 213.

Obaveza hraniteljske porodice da obaveštava nadležni organ

Hraniteljska porodica ima obavezu da nadležnom nadzornom organu daje podatke o zdravstvenom stanju, vaspitavanju i školovanju deteta i da ga obaveštava o svim okolnostima koje su od značaja za razvoj deteta.

Član 214.

Uzajamno obaveštavanje odgovornih organa

(1) Ako je odluku o porodičnom smeštaju doneo jedan organ, a nadzor istog vrši drugi organ, organ koji vrši nadzor dužan je da o razvoju deteta izveštava organ koji je doneo odluku o porodičnom smeštaju.

(2) Ako organ iz stava (1) ovog člana koji vrši samo nadzor, utvrdi da je nastupio koji od osnova za raskid ugovora iz članova 209. do 211. ovog Zakona, obavestiće bez odlaganja o tome organ koji je doneo odluku o porodičnom smeštaju.

ŠESTI DEO

STARATELJSTVO

I. SMEŠTAJ I SVRHA STARATELJSTVA

Član 215.

Načela starateljstva za maloletnike i punoletna lica

- (1) Maloletna deca biće smeštena pod starateljstvo i uživaće zaštitu javnih institucija
1. kad njihovim roditeljima nije moguće da vrše roditeljsku dužnost i pravo
 2. zbog toga što su oba roditelja umrla ili su nepoznati, kad su proglašeni umrlim ili kad su lišeni roditeljskog staranja ili su lišeni poslovne sposobnosti
 3. ili iz bilo kog drugog razloga koji na osnovu sudske odluke pruža razlog za smeštaj deteta radi detetovog dobrostanja.
- (2) Svrha starateljstva nad punoletnim licima je zaštita njihove ličnosti, koja se prvenstveno ostvaruje njihovim zbrinjavanjem, osposobljavanjem za samostalan život i lečenjem.
- (3) Starateljstvo ima za svrhu i obezbeđivanje imovinskih i drugih prava i interesa lica pod starateljstvom.

II. STARATELJSTVO NAD MALOLETNIM LICIMA

Član 216.

Zakonska nadležnost i ciljevi starateljstva nad maloletnim licima

- (1) Organ starateljstva smešta pod starateljstvo maloletno lice koje nije pod roditeljskim staranjem.
- (2) Staratelj maloletnog lica obavezan je da savesno vodi računa o ličnosti maloletnika, naročito o zdravlju, obrazovanju i vaspitavanju maloletnog lica i razvoju njegovih sposobnosti za dalji samostalni život.

Član 217.

Poslovna sposobnost, korišćenje prihoda

(1) Maloletno lice koje se nalazi pod starateljstvom i još nije napunilo 14 godina života ne može sam da obavlja pravne poslove, izuzev radnje od malog značaja. Za svoje radnje koje ne može da obavlja sam, potrebna je dozvola njegovog staratelja da bi se obavili ti važni poslovi, dok o radnjama koje staratelj sam ne može da preduzme, potrebna je dozvola organa starateljstva.

(2) Maloletno lice koje se nalazi pod starateljstvom i koje stupa u radni odnos može da raspolaže svojim ličnim prihodom i primanjima zarađenim u radu. Pored toga, maloletno lice ima obavezu da učestvuje u troškovima za svoju ishranu, obrazovanje i podizanje u razumnoj meri.

Član 218.

Pravo na pritužbu

Maloletno lice koje je napunilo 14 godina života ima pravo da podnese pritužbu protiv odluka svog staratelja, organa starateljstva ili bilo kog drugog organa koji mu uskrati odobrenje potrebno za punovažnost bilo koje od njegovih pravnih radnji.

Član 219.

Ovlašćenja staratelja

Staratelj može da preduzima sledeće radnje samo uz prethodnu saglasnost organa starateljstva:

1. Da maloletno lice poveri sirotištu ili nekoj drugoj organizaciji koja radi sa decom i maloletnicima na njegovo čuvanje, obrazovanje i vaspitavanje, da poveri maloletno lice nekom drugom licu na obrazovanje, vaspitavanje i negu, ili da maloletno lice podvrgne medicinskom tretmanu na duži period u nekoj od zdravstvenih institucija,
2. Da inicira promenu škole,
3. Da odlučuje o izboru zanimanja ili o upražnjavanju zanimanja maloletnog lica;
4. Da preduzima druge važne mere u vezi sa ličnošću i interesima maloletnog lica.

Član 220.

Obaveštavanje organa starateljstva

(1) Centar za socijalni rad kome je bilo povereno maloletno lice, odnosno institucija u koju je bio poslat, kao i lice kome je maloletnik bio poveren na čuvanje i obrazovanje ili zdravstvena institucija u koju je bio smešten radi pružanja medicinske nege, imaju obavezu da dostavljaju informacije staratelju i organu starateljstva o svim važnim problemima u vezi sa životom,

zdravljem, obrazovanjem i vaspitavanjem lica stavljenog pod starateljstvo, kao i o mogućem otpuštanju tog lica iz datih organizacija i njegovom novom prebivalištu.

(2) Lica i institucije pomenuti u stavu (1) ovog člana imaju obavezu da blagovremeno obaveste organ starateljstva pre trenutka otpuštanja maloletnika iz svog starateljstva, kako bi bile obezbeđene blagovremene mere za izdržavanje i bezbednost maloletnog lica.

Član 221.

Prestanak starateljstva

Starateljstvo nad maloletnim licem prestaje:

1. Kad maloletnik postane punoletan
2. Kad maloletnik sklopi brak pre svog punoletstva
3. Usvojenjem maloletnika
4. Kad roditelji maloletnog lica ponovo steknu pravo roditeljskog staranja.

Član 222.

Imovina staratelja i podnošenje izveštaja

(1) U slučaju prestanka starateljstva, organ starateljstva traži od staratelja da u određenom roku pripremi izveštaj o svom radu i da izvrši primopredaju imovine lica pod starateljstvom, te da lice pod starateljstvom preda organu uprave odnosno roditeljima ili roditeljima-usvojocima.

(2) Primopredaja imovine biće obavljena u prisustvu staratelja, lica koje je bilo pod starateljstvom, odnosno roditelja ili roditelja-usvojioaca kao i predstavnika organa starateljstva.

III. STARATELJSTVO NAD LICIMA LIŠENIM POSLOVNE SPOSOBNOSTI, ODNOSNO LICIMA KOJA IMAJU DELIMIČNU POSLOVNU SPOSOBNOST

Član 223.

Potpuno ili delimično lišenje poslovne sposobnosti

(1) Punoletno lice koje nije sposobno za normalno rasuđivanje (kod koga je utvrđena duševna bolest, duševna zaostalost ili koji drugi uzrok) te zbog toga nije u stanju samo da se brine o svojim pravima i interesima biva potpuno lišeno poslovne sposobnosti.

(2) Punoletno lice koje svojim postupcima ozbiljno ugrožava svoja prava i interese ili prava i interese drugih lica zbog utvrđene duševne bolesti, duševne zaostalosti, ili ozbiljne zloupotrebe alkohola ili opojnih sredstava, ili zbog utvrđene staračke iznemoglosti, biće delimično lišeno poslovne sposobnosti (koja biva ograničena u pogledu njegovog poslovnog statusa).

(3) Odluku o lišenju nekog lica poslovne sposobnosti ili o ograničenju poslovne sposobnosti nekog lica donosi nadležni sud u vanparničnom postupku.

Član 224.

Postupak

(1) Lica koja su odlukom suda delimično ili potpuno lišena svoje poslovne sposobnosti, organ starateljstva staviće pod starateljstvo.

(2) Svoju odluku o lišenju poslovne sposobnosti sud je dužan da dostavi u roku od deset dana nadležnom organu starateljstva koji će, u roku od 30 dana od dana prijema odluke, lice lišeno poslovne sposobnosti staviti pod starateljstvo.

Član 225.

Obaveze staratelja

(1) Staratelj lica koje je lišeno poslovne sposobnosti dužan je naročito da se stara o ličnosti tog lica, vodeći posebno računa o uslovima njegovog smeštaja.

(2) Staratelj je naročito dužan da vodi računa o posebnoj situaciji u kojoj se nalazi lice pod njegovim starateljstvom, uz pažljivo proučavanje uzroka koji su doveli do lišavanja poslovne sposobnosti ili ograničenja prava lica pod starateljstvom. Staratelj je dužan da osposobi lice pod svojim starateljstvom da živi što je više moguće samostaliji život u dostojanstvu.

(3) Ako staratelj smatra da su se kod lica lišenog poslovne sposobnosti stekli uslovi koji upućuju na potrebu vraćanja poslovne sposobnosti, odnosno izmenu ranije donete odluke, dužan je da bez odlaganja o tome izvesti organ starateljstva.

Član 226.

Analogija sa propisima o starateljstvu nad maloletnim licima

(1) Staratelj lica koje je potpuno lišeno poslovne sposobnosti ima dužnosti i prava staratelja maloletnog lica koje još nije napunilo 14 godina života.

(2) Staratelj lica koje je delimično lišeno poslovne sposobnosti (ograničen mu je poslovni status) ima dužnosti i prava staratelja maloletnog lica koje je napunilo 14 godina života. Pod

izvesnim uslovima organ starateljstva može da dopusti vršenje svih pravnih radnji, koje može da preduzima lice sa punom poslovnom sposobnošću.

Član 227.

Privremene mere

(1) Sud kod koga je pokrenut postupak da neko lice bude lišeno poslovne sposobnosti dužan je da o tome odmah izvesti nadležni organ starateljstva, koji će, ako bude potrebno, tom licu da postavi privremenog staratelja.

(2) Na ovlašćenja i dužnosti privremenog staratelja iz stava (1) ovog člana biće primenjene odredbe o starateljstvu nad maloletnim licima koja su napunila 14 godina života, ali organ starateljstva može, ako je to potrebno, da proširi na njega primenu odredbi o starateljstvu nad maloletnicima koji još nisu napunili 14 godina života.

(3) Dužnost privremenog staratelja prestaje ili kad bude postavljen stalni staratelj ili ako bude doneta odluka suda da nema mesta lišenju poslovne sposobnosti.

Član 228.

Nadzor

(1) Organ starateljstva dužan je da ostvaruje stalan uvid u uslove pod kojima živi lice lišeno poslovne sposobnosti, u njegovo zdravstveno stanje, a posebno na uzroke zbog kojih je to lice bilo lišeno poslovne sposobnosti. U tom cilju organ starateljstva redovno pribavlja izveštaj od staratelja ili institucije u kojoj je to lice smešteno, odnosno od zdravstvene organizacije kod koje se to lice leči ili je u nju smešteno radi lečenja.

(2) Na osnovu svoje službene dužnosti, organ starateljstva pokreće propisan postupak kod nadležnog suda za vraćanje poslovne sposobnosti lica pod starateljstvom, ako utvrdi da postoje uslovi za to.

IV. STARATELJ U POSEBNIM SLUČAJEVIMA

Član 229.

Starateljstvo nad imovinom sa nejasnim vlasništvom

(1) Organ starateljstva ima pravo da imenuje staratelja za posebne slučajeve (u daljem tekstu: posebni staratelj) za račun pretpostavljenog vlasništva nekog lica u situacijama u kojima vlasnik neke imovine nije poznat i kad takvo lice nema svog zakonskog zastupnika a starateljstvo je neophodno radi zaštite pravnih interesa vlasnika.

(2) Staratelja licima pomenutim u stavu (1) ovog člana može da imenuje sud, pod uslovima određenim zakonom. Sud i staratelj obavezni su da o tome bez odlaganja izveste nadležni organ starateljstva.

(3) Organ starateljstva može neposredno da vrši prava pomenuta u stavovima (1) i (2) ovog člana.

(4) Ovo pravo prestaje u trenutku kad lice, za čiji je račun bilo uspostavljeno starateljstvo u posebnim slučajevima, podnese zahtev za stupanje u posed svojih prava i dokaze o svojem pravu i svom identitetu organu starateljstva.

Član 230.

Posebno starateljstvo za procenu spora

(1) Posebni staratelj biće imenovan za dete u slučaju kad, čak i ako roditelji vrše roditeljsko pravo, postoji znatan spor između deteta i njegovih roditelja, odnosno kad je u pitanju zaključenje velikih pravnih poslova koji se odnose na imovinu deteta.

(2) Licu pod starateljstvom može da bude postavljen posebni staratelj za vođenje teškog i pravno veoma ozbiljnog spora između njega i staratelja.

(3) Roditelji, roditelji-usvojiooci, staratelji, srodnici i susedi imaju obavezu da obaveste organ starateljstva kad saznaju za slučajeve i događaje pomenute u stavovima 1) i (2) ovog člana.

Član 231.

Opšte odredbe

(1) Prilikom postavljanja staratelja za poseban slučaj, organ starateljstva odrediće obim, dužnosti i prava posebnog staratelja imajući u vidu okolnosti svakog pojedinačnog slučaja.

(2) Odredbe o pravima, dužnostima i odgovornostima staratelja pomenutog u članu 215. stava (2) i (3) primenjuju se shodno i na staratelja za poseban slučaj.

(3) Staratelj za poseban slučaj dužan je da na zahtev organa starateljstva podnosi redovne izveštaje o svom radu.

V. ZAKONSKA NADLEŽNOST U PITANJIMA STARATELJSTVA

Član 232.

Zakonska nadležnost

Pitanja u vezi starateljstva propisana ovim Zakonom sprovodi i ispunjava organ starateljstva koji je definisan u članu 6. ovog Zakona.

Član 233.

Najbolja praksa

(1) U cilju zaštite prava i interesa lica koje je pod starateljstvom, organ starateljstva preduzima sve neophodne mere za ostvarivanje svrhe starateljstva na najbolji način.

(2) Organ starateljstva u pripremanju, donošenju i sprovođenju svojih odluka i mera koristi sve relevantne oblike socijalne zaštite, metode socijalnog rada i drugog stručnog rada, odnosno, koristi usluge organizacija za socijalni rad kao i usluge zdravstvenih i obrazovnih institucija.

Član 234.

Odgovornosti organa starateljstva

(1) Organ starateljstva obezbeđuje da sva prava i interesi lica pod starateljstvom budu zajemčena shodno odredbama ovog Zakona.

(2) Organ starateljstva takođe obezbeđuje i druge vidove zaštite koje propisuje zakon za pružanje pomoći maloletnim i punoletnim licima.

(3) Organ starateljstva će da primeni vaspitne i druge mere koje kao takve utvrdi sud. Organ starateljstva sprovodi sve radnje za koje je ovlašćen i vrši nadzor nad njima.

Član 235.

Staratelj

Staratelju, kao posebno imenovanom licu, poverena su prava i obaveze za ostvarivanje tog cilja.

VI. STARATELJ

1. Postavljanje staratelja

Član 236.

Staratelj

- (1) Organ starateljstva postavlja staratelja licu pod starateljstvom.
- (2) Za staratelja može da bude postavljeno lice koje ima lična svojstva i sposobnosti koji su potrebni za vršenje dužnosti staratelja i koje prethodno da pristanak da bude staratelj.
- (3) Za staratelja treba prvenstveno da bude postavljeno lice iz porodice lica koje treba da bude stavljeno pod starateljstvo. Organ starateljstva odlučuje da li je takvo rešenje u interesu lica pod starateljstvom.

Član 237.

Lica koja ne mogu da budu staratelji

Staratelj ne može da bude neko od sledećih lica:

1. lice koje je lišeno prava na zakonsko ili roditeljsko staranje na osnovu sudske odluke;
2. lice koje je u potpunosti ili delimično lišeno poslovne sposobnosti;
3. lice čiji su interesi u očiglednom sukobu sa interesima lica koje treba da bude stavljeno pod starateljstvo;
4. lice čije lične osobine ili novčani interesi mogu da budu u sukobu sa interesima staratelja kao i lice za koje postoji sumnja da bi veza sa licem koje je pod starateljstvom ili sa pravim roditeljima tog lica mogla da dovede do sukoba.

Član 238.

Obaveza za prihvatanje starateljstva i izuzeci od te obaveze

- (1) Lica koja su u krvnom srodstvu sa licem koje treba da bude stavljeno pod starateljstvo u pravoj ushodnoj i pravoj nishodnoj liniji i braća i sestre oca ili majke lica pod starateljstvom imaju zakonsku obavezu da prihvate dužnost staratelja ako ispunjavaju uslove da budu staratelji shodno odredbama ovog Zakona.
- (2) Lica koja su u krvnom srodstvu nemaju obavezu da se prihvate dužnosti staratelja:
 1. ako su mlađa od šesnaest godina;
 2. ako zbog bolesti, telesnih nedostataka ili zbog prirode svog zanimanja ili zbog svoje službe nisu na odgovarajući način u stanju da ispunjavaju ovu dužnost;

3. ako su već preuzeli obavljanje dužnosti staratelja ili ako se inače staraju o dvoje ili više dece;
4. ako majka, koja je bila uzeta u obzir kao mogući staratelj, ima dete mlađe od sedam godina te zbog toga odbije ovu dužnost
5. ako se to lice već brine o tri ili više svoje maloletne dece.

Član 239.

Obaveza za prihvatanje starateljstva i izuzeci od te obaveze

Prilikom postavljenja starateljstva, organ starateljstva dužan je da uzme u obzir zahtev lica koje se nalazi pod starateljstvom, ako je to lice u stanju da izrazi svoj interes. Želje rođaka takođe treba da budu uzete u obzir, ako je to u interesu lica koje treba da bude stavljeno pod starateljstvo.

Član 240.

Starateljstvo koje neposredno vrši organ starateljstva

(1) Ako je to u interesu lica koje treba da bude stavljeno pod starateljstvo, organ starateljstva može da odluči da ne postavlja staratelja, već da neposredno sam vrši poslove staratelja. Posle donošenja odluke o neposrednom vršenju poslova starateljstva, biće postavljen jedan predstavnik organa starateljstva za vršenje dužnosti staratelja u ime tog organa.

(2) Poslove staratelja za čiju je punovažnost, kada ih vrši staratelj, potrebno odobrenje organa starateljstva ili učešće tog organa na drugi način, predstavnik organa starateljstva može punovažno da obavi samo ako je nosilac upravnih ovlašćenja organa starateljstva. Takav predstavnik je obavezan da se pridržava svih uputstava organa starateljstva i da deluje u skladu sa odredbama ovog Zakona.

Član 241.

Starateljstvo nad više lica

Na osnovu dogovora, isto lice može da bude postavljeno kao staratelj za više od jednog lica, ako to nije u suprotnosti sa interesima lica koja se nalaze pod starateljstvom.

2. Starateljstvo

Član 242.

Prenošenje obaveza na drugog

Ako organ starateljstva u načelu preuzme ulogu staratelja ili ako neposredno vrši posebne dužnosti staratelja onda je ovlašćen da izvesne dužnosti poveri drugim stručnim licima koji onda mogu da deluju u ime organa starateljstva i pod nadzorom tog organa.

Član 243.

Poveravanje dužnosti

(1) Organ starateljstva koji odlučuje o postavljenju staratelja istovremeno i utvrđuje njegove obaveze i domet ovlašćenja.

(2) Pre donošenja odluke iz stava (1) ovog člana, organ starateljstva upoznaje staratelja sa značajem starateljstva, sa njegovim pravima i obavezama kao i sa drugim važnim informacijama koje su neophodne za obavljanje poslova staratelja.

Član 244.

Obaveze staratelja

(1) Staratelj je naročito obavezan da se savesno stara i vodi računa o ličnosti i o pravima i interesima lica koje se nalazi pod starateljstvom i da upravlja imovinom tog lica uz dužnu pažnju te da obaveštava Organ starateljstva o toku svog rada.

(2) Staratelj je naročito obavezan da, uz pomoć organa starateljstva, iskoristi sva potrebna sredstva socijalnog staranja kako bi obezbedio materijalna sredstva koja su potrebna za sprovođenje mera za staranje.

Član 245.

Spisak imovine

(1) Ako lice koje je pod starateljstvom poseduje značajniju imovinu, organ starateljstva obavezan je da priloži spisak te imovine - i njenu procenu-izveštaj o toj imovini uz svoj izveštaj o radu. Ovo isto će da važi i za lice koje obavlja dužnost staratelja u ime organa starateljstva.

(2) Sledeći podaci moraju da budu priloženi uz spisak imovine:

1. podaci o licu koje je pod starateljstvom
2. podaci o staratelju odnosno o licu koje deluje kao staratelj u ime organa starateljstva za upravljanje imovinom lica koje je pod starateljstvom
3. podaci o licu koje je u posedu stvari ili imovine koja podleže popisivanju, u ime lica koje je pod starateljstvom

(3) Ako je organ starateljstva, kad je to zakonski izričito dopušteno, pokrenuo postupak da se neko lice stavi pod starateljstvo, onda organ starateljstva može da izvrši popis i procenu imovine tog lica i da preduzme potrebne mere da se imovina zaštiti i pre donošenja rešenja o stavljanju pod starateljstvo.

3. Zastupanje

Član 246. Zastupanje

(1) Staratelj zakonski zastupa lice koje je pod starateljstvom (zakonski zastupnik).

(2) Ako dužnost staratelja neposredno vrši organ starateljstva ili u slučaju da staratelj ima samo ograničena ovlašćenja, organ starateljstva zastupa lice koje je pod starateljstvom preko jednog od svojih predstavnika ili preko nekog drugog ovlašćenog stručnog člana osoblja.

(3) Lice koje u ime organa starateljstva zastupa lice koje je pod starateljstvom može samo sa prethodno datim odobrenjem organa starateljstva da kao staratelj preduzima radnje i mere iz člana 248. ovog Zakona.

Član 247.

Zabrana zastupanja

Staratelj ne može da zastupa lice koje je pod starateljstvom u sledećim pravnim radnjama:

1. U pravnim radnjama između tog lica i njegovog supružnika, njegovog partnera (u vanbračnoj zajednici ili u faktičkoj zajednici) ili jednog od njegovih srodnika u pravnoj liniji, osim ukoliko je pravna radnja ograničena na ispunjenje neke obaveze.
2. U pravnim radnjama koje sadrže transfer ili opterećenje putem zaloge, hipoteke ili jemstva, ako bi to značilo obezbeđeno potraživanje lica pod starateljstvom prema staratelju.
3. U pravnim radnjama koje sadrže stavljanje van snage ili smanjenje napred rečenih obezbeđenih potraživanja, ili radnjama koje dovedu obavezu lica koje je pod starateljstvom do takvog raspolaganja.
4. U parnici između lica označenih u stavu (1) ovog člana kao i u parnici u vrsti poslova koji su označeni u stavovima (2) i (3).

Član 248.

Zahtev za davanje dozvole za pravne radnje

(1) Staratelju je potrebna prethodna dozvola organa starateljstva:

1. Za zaključenje pravne radnje, kojom je lice pod starateljstvom obavezano na otuđivanje imovine u celosti ili putem nasleđstva ili putem budućeg nasleđstva ili putem njegovog budućeg dela nasleđstva.
2. Za odricanje lica od celokupnog ili delimičnog zaveštanja
3. Za sklapanje ugovora, koji navodi na prodaju kompanije-poslovanja u celini ili za ugovor koji navodi na osnivanje kompanije-poslovanja zajedno sa drugim licima;
4. Za zakup nepokretne imovine ili za zakup komercijalnih preduzeća,
5. Za izdavanje pod zakup ili za izdavanje pod dugoročni zakup, ili za druge vrste ugovora, kojima se dato lice izlaže redovnim obavezama, ako bi takvi ugovori trajali duže od jedne godine posle nastupanja punoletstva lica pod starateljstvom.
6. Za ugovor o učenju uz rad, ako bi takav ugovor obavezivao lice u trajanju dužem od jedne godine,
7. Za ugovorni radni odnos ako bi to obavezivalo lice u trajanju dužem od jedne godine,
8. Za priznanje kredita lica pod starateljstvom,
9. Za preuzimanje priznanice o dugu ili neke obligacije, ili za sklapanje obaveze za promenu ili nekog drugog dokumenta koji može da bude prenešen indosamentom,
10. Za preuzimanje neke novačane obaveze ili preuzimanje indosamenta,
11. Za izdavanje punomoćja,
12. Za sklapanje prijateljskog sporazuma ili sporazuma o arbitraži, osim ukoliko je predmet spora procenljiv i ne prelazi vrednost od 200 evra, ili osim ukoliko dati sporazum u potpunosti odgovara sudskom predlogu.

(2) Ako se staratelj upustio u vršenje pravne radnje bez prethodno pribavljene dozvole organa starateljstva, punovažnost date pravne radnje zavisi od naknadne saglasnosti organa starateljstva.

Član 249.

Zahtev za davanje dozvole

Dozvola će da bude data jedino staratelju lično.

Član 250.

Zahtev za preduzimanjem radnji

(1) Staratelj, javni tužilac, mesna zajednica na čijem području je prebivalište ili boravište lica pod starateljstvom, bliski srodnik lica pod starateljstvom, humanitarne organizacije, kao i građani mogu u svakoj stvari starateljstva da stave zahtev ili predlog organu starateljstva za preduzimanje starateljskih poslova i starateljskih mera potrebnih za zaštitu interesa lica pod starateljstvom.

(2) Protiv rešenja organa starateljstva kojim je odbijeno preduzimanje starateljskih poslova i mera, podnosioci zahteva iz stava (1) ovog člana mogu da ulože žalbu u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Član 251.

Pravne radnje između staratelja i lica koje je pod starateljstvom

Staralac može zaključiti pravni posao sa licem o kome se stara samo ako organ starateljstva nađe da to zahtevaju interesi lica pod starateljstvom.

4. Izveštaj o radu i njegova ocena

Član 252.

Redovni izveštaj o radu

(1) Staratelj je dužan da podnese izveštaj organu starateljstva i da položi račun o svom radu na početku svake kalendarske godine za proteklu godinu. Mesečne izveštaje o radu dostaviće kad to zatraži organ starateljstva, kao i završni izveštaj o radu kad mu prestaje dužnost staratelja.

(2) Iz izveštaja staratelja treba da se vidi njegovo staranje o ličnosti lica pod starateljstvom, posebno o uslovima smeštaja lica pod starateljstvom, njegovom zdravlju, vaspitavanju i obrazovanju, kao i o svemu drugom što je od značaja za ličnost lica pod starateljstvom.

(3) Izveštaj treba da sadrži i podatke o svim imovinskim pitanjima.

Član 253.

Razmatranje izveštaja o radu

Organ starateljstva dužan je da savesno ispita izveštaj o radu staratelja i, prema potrebi, preduzme odgovarajuće mere da se zaštite interesi lica pod starateljstvom.

Član 254.

Primedbe na rad staratelja

- (1) Lice pod starateljstvom može da stavi primedbe na rad staratelja, ali takve primedbe mogu da stave i srodnici lica pod starateljstvom i treća lica.
- (2) Primedbe na rad staratelja treba da budu dostavljene onom organu starateljstva koji donosi odluke o pitanjima starateljstva.
- (3) U slučaju da organ starateljstva neposredno vrši poslove starateljstva, primedbe na rad organa starateljstva treba da budu dostavljene drugostepenom sudu, koji donosi odluke o pitanjima starateljstva.

Član 255.

Ispitivanje primedbi

- (1) Organ starateljstva proučava dobijene primedbe, a u slučaju da prema tim primedbama oceni da je potrebna intervencija, preduzeće sve neophodne korake.
- (2) U slučaju kad organ starateljstva neposredno vrši dužnost staranja a nadležni drugostepeni sud utvrdi da su primedbe osnovane, drugostepeno telo daće nalog organu starateljstva da preduzeme sve neophodne korake. Organ starateljstva, sledeći dati nalog, donosi odluku koje će mere da preduzme i o tome obaveštava nadležno drugostepeno telo.

5. Naknada za troškove i štetu

Član 256.

Naknada

- (1) Staratelj vrši svoje dužnosti po pravilu bez nagrade, ali organ starateljstva može da odredi nagradu za staratelja koji se posebno zalaže i ističe u vršenju svojih ovlašćenja i dužnosti.
- (2) Staratelj ima pravo na naknadu opravdanih troškova učinjenih u vršenju poslova staratelja.

Član 257.

Odgovornost za štetu

Staratelj je obavezan da naknadi bilo koju štetu licu pod njegovim starateljstvom koju mu je naneo neosnovanim odbijanjem da izvršava dužnosti staratelja, neopravdanim propuštanjem

da na vreme izvršava dužnosti staratelja, nemarnim vršenjem dužnosti staratelja, kršenjem pravila propisanih ovim zakonom ili štetu nastalu samovoljnim napuštanjem ove dužnosti.

Član 258.

Obaveza za pokriće, potraživanje naknade

(1) Organ starateljstva dužan je da preduzme mere za dalje zastupanje prava lica pod starateljstvom protiv staratelja, u slučaju njegovog nepravilnog rada.

(2) U meri u kojoj se to odnosi na naknadu štete, organ starateljstva obezbediće bez odlaganja naknadu za svu štetu nanetu licu pod starateljstvom i pozvaće staratelja da u ostavljenom roku naknadi štetu.

(3) U slučaju da staratelj ne naknadi štetu lica pod starateljstvom u ostavljenom roku, organ starateljstva, bilo neposredno ili preko staratelja postavljenog za ovu priliku, podnosi tužbu nadležnom sudu kojom traži odgovornost staratelja za nanetu štetu.

6. Razrešenje i oslobađanje od dužnosti

Član 259.

Razrešenje staratelja

(1) Organ starateljstva razrešiće dužnosti staratelja bez odlaganja, ako utvrdi da je staratelj zloupotrebio svoja ovlašćenja ili da je svojim radom ugrozio interese lica pod starateljstvom.

(2) Isto važi i u slučaju kad je staratelj iz bilo kog razloga lišen prava da bude staratelj.

(3) Organ starateljstva razrešiće staratelja od dužnosti najkasnije u roku od 30 dana, ako utvrdi da je on u vršenju dužnosti staratelja bio nemaran, ili ako smatra da bi za lica pod starateljstvom bilo korisno da mu neko drugo lice bude postavljeno za staratelja.

(4) Kad organ starateljstva postupi u smislu stavova (1) i (2) ovog člana, onda je obavezan da preduzme sve neophodne mere za dalje zastupanje prava lica pod starateljstvom do postavljanja novog staratelja.

Član 260.

Oslobađanje staratelja od njegovih obaveza

(1) Organ starateljstva oslobodiće staratelja od dužnosti kad ovaj to zatraži, a najkasnije u roku od tri meseca od dana kada je staratelj podneo zahtev za oslobađanje od te obaveze.

(2) Srodnik lica pod starateljstvom koji je s njim u krvnom srodstvu u pravoj liniji (krvno srodstvo) ili je brat i sestra oca ili majke lica pod starateljstvom a vrši funkciju staratelja, biće

oslobođeni od dužnosti staratelja kad to zatraži, samo ako ne postoji neka od okolnosti zbog koje bi taj zahtev trebalo da bude odbijen.

(3) Kada organ starateljstva postupa u smislu članova 259. ili 260. obavezan je da preduzme sve potrebne mere da zaštiti, obezbedi i dalje održava sva prava i pravom zaštićenih interesa lica pod starateljstvom. Organ starateljstva će da izabere i postavi novog staratelja što je brže moguće.

Član 261.

Imovinska pitanja posle razrešenja ili oslobađanja od dužnosti

(1) Ako lice pod starateljstvom poseduje svoju imovinu, organ starateljstva preduzeće sve potrebne mere da proveri i potvrdi tekuću situaciju u pogledu imovine putem njenog popisa i procene.

(2) Sva imovina pod starateljstvom biće što je pre moguće predata novom staratelju na upravljanje, odnosno licu koje u ime organa starateljstva neposredno vrši dužnosti staratelja.

(3) Spisak imovine lica pod starateljstvom, njena procena i predaja biće izvršeni činom postavljenja staratelja od strane organa starateljstva. Postupak mora da bude održan u prisustvu i uz učešće staratelja razrešenog ili oslobođenog od dužnosti, novog staratelja odnosno lica, koje će neposredno da vrši poslove starateljstva u tome predstavljajući organ starateljstva, kao i u prisustvu lica pod starateljstvom, u slučaju da je to lice duhovno u stanju da shvati o čemu se radi.

VII. OVLAŠĆENJA I POSTUPAK

Član 262.

Mesna nadležnost

(1) Mesna nadležnost organa koji, prema odredbama ovog Zakona, vrši i ostvaruje poslove i zadatke starateljstva određuje se prema prebivalištu (registrovanom mestu življenja), a ako prebivalište ne postoji, prema mestu boravišta (neregistrovano mesto življenja) lica koje treba da bude stavljeno pod starateljstvo.

(2) Mesna nadležnost iz stava (1) ovog člana biće određena prema vremenu kad su se stekli uslovi za stavljanje pod starateljstvo.

Član 263.

Promena boravišta

(1) U slučaju promene prebivališta odnosno boravišta lica pod starateljstvom, biće shodno promenjena i mesna nadležnost organa starateljstva.

(2) Novi nadležni organ starateljstva odlučuje da li će da bude promenjen staratelj i da li će mere koje je odredio ranije nadležni organ da budu promenjene ili zadržane na snazi.

Član 264.

Postupak po službenoj dužnosti i pravilo hitnog postupanja

(1) Postupak za stavljanje lica pod starateljstvo biće pokrenut i sproveden prema službenoj dužnosti.

(2) Postupak iz stava (1) ovog člana smatra se hitnim postupkom.

Član 265.

Organi koji treba da budu obavešteni

O potrebi da neko lice bude stavljeno pod starateljstvo ili da se na njega primeni neki drugi vid starateljske zaštite, odnosno o potrebi prestanka starateljstva, dužni su da obaveste organ starateljstva:

1. matičar,
2. pravosudni organi i organi uprave, kada u vršenju svojih dužnosti saznaju za takav slučaj,
3. rođaci, članovi porodičnog domaćinstva i, ukoliko to smatraju potrebnim, treća lica koja nisu neposredno umešana.

Član 266.

Postupak

(1) Kada organ starateljstva sazna da neko lice treba da bude stavljeno pod starateljstvo, bez odlaganja preduzima sve potrebne mere za zaštitu ličnih prava, imovine i drugih interesa takvog lica i pokreće postupak za njegovo stavljanje pod starateljstvo, odnosno postavlja staratelja, određuje njegove dužnosti i obim njegovih ovlašćenja, odnosno donosi odluku da dužnosti staratelja vrši neposredno.

(2) Nakon postavljanja staratelja, organ starateljstva ga bez odlaganja uvodi u njegovu dužnost.

(3) U postupku uvođenja staratelja u dužnost učestvuju sledeća lica:

1. staratelj
 2. lice pod starateljstvom, u slučaju da je u stanju da razume o čemu je reč
 3. članovi porodice sa kojima lice pod starateljstvom živi u porodičnom domaćinstvu.
- (4) Predstavnik organa starateljstva usmeno obaveštava sva prisutna lica o obavezama i o nadležnostima koje pripadaju staratelju i licu koje se stavlja pod starateljstvo, a takođe i o ciljevima i svrsi starateljstva.
- (5) Nakon što preuzme imovinu kojom treba da upravlja u svom svojstvu staratelja u skladu sa odredbama ovog zakona, obaveze staratelja u ovom pogledu postaju pravno važeće.
- (6) Organ starateljstva može da postavi privremenog staratelja, u očekivanju odluke.

Član 267.

Razmatranje i odlučivanje

Prilikom donošenja odluke o obliku zaštite koji će da bude primenjen na lice pod starateljstvom, organ starateljstva će prvenstveno da se rukovodi interesima lica pod starateljstvom i da odluči o savremenim stručnim metodama socijalnog rada i socijalne zaštite, a uzeće u obzir i sve novčane i materijalne mogućnosti koje mu stoje na raspolaganju.

Član 268.

Upis u matičnu i zemljišnu knjigu

- (1) Akt o stavljanju nekog lica pod starateljstvo, kao i akt o prestanku starateljstva, biće dostavljen nadležnom matičaru u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti. Pravno dejstvo je ostvareno trenutkom donošenja odluke.
- (2) Ako takvo lice ima nepokretnu imovinu, akt iz stava (1) ovog člana biće dostavljen u istom roku i nadležnom organu radi zabeležbe ove činjenice u zemljišne knjige.

Član 269.

Pisani dokazi

Organ starateljstva dužan je da prikuplja podatke i vodi pisanu evidenciju o primenjenom postupku, posebno za slučajeve starateljstva nad maloletnicima, starateljstva nad punoletnim licima i starateljstva za posebne slučajeve.

Član 270.

Troškovi

(1) Izdaci za sprovođenje određenih mera koje su preduzete u interesu lica kome je pružen određeni vid zaštite prema odredbama ovog zakona biće isplaćeni prema redosledu prvenstva iz:

1. Prihoda lica kome je pružena zaštita;
2. Novčanih sredstava dobijenih od roditelja ili od drugih lica koja su obavezna da daju novčano izdržavanje za lice kome je pružena zaštita;
3. Novčanih sredstava dobijenih od socijalne zaštite i od drugih oblika socijalnog staranja i od socijalne pomoći

(2) Sredstva ostvarena po osnovu socijalne zaštite, socijalne pomoći i drugih oblika socijalnog staranja biće upotrebljena po nalogima staratelja za preduzimanje svih potrebnih mera u interesu lica kome treba pružiti određeni vid zaštite prema odredbama ovog Zakona.

(3) Ovo takođe važi i u slučaju da to lice ima dovoljno svojih sopstvenih sredstava, ali zahtev podnet onim licima koja imaju obavezu da obezbede zaštitu naiđe na poteškoće, što dovede do praznog prostora u zaštiti na način koji dovodi u opasnost život, zdravlje ili redovno obrazovanje tog lica.

(4) Organ starateljstva ima pravo da zahteva isplatu izdataka načinjenih na osnovu odredaba iz stavova (2) i (3) ovog člana od lica čije su potrebe tim izdacima bile zadovoljene, odnosno da svoje potraživanje usmeri ka onim licima koja su obavezna da pruže zaštitu.

SEDMI DEO

IMOVINSKI ODNOSI ČLANOVA PORODIČNOG DOMAĆINSTVA

Član 271.

Porodično domaćinstvo

Porodično domaćinstvo obuhvata supružnike i njihovu užu porodicu, koja ovim zakonom podrazumeva decu i roditelje supružnika. Druga bliska lica porodice kao i lica koja su ekonomski zavisna a koja žive u zajedničkoj kući sa supružnicima, mogu se smatrati članovima porodičnog domaćinstva u smislu ovog zakona.

Član 272.

Sticanje imovine

Sva imovina koja bude stečena za vreme trajanja takve zajednice smatraće se zajedničkom imovinom svih članova porodičnog domaćinstva koji su učestvovali u sticanju te imovine.

Član 273.

Upravljanje imovinom

(1) Zajedničkom imovinom zajednički upravljaju članovi porodičnog domaćinstva i njome raspoložu uz međusobni dogovor.

(2) Maloletna lica koja su članovi porodičnog domaćinstva i koji su napunili 15 godina života učestvuju u upravljanju tom imovinom i imaju ista prava u pogledu raspolaganja zajedničkom imovinom.

(3) Upravljanje zajedničkom imovinom na osnovu međusobnog dogovora svih članova porodičnog domaćinstva može da bude povereno jednom ili više lica porodičnog domaćinstva.

(4) Svaki član porodičnog domaćinstva može da zatraži da odluka o poveravanju upravljanja zajedničkom imovinom bude opozvana. Ako se drugi članovi porodičnog domaćinstva ne saglase sa tim zahtevom, odluku će da donese sud u postupku koji pokreće po službenoj dužnosti.

Član 274.

Nepokretna imovina

(1) Prava članova porodičnog domaćinstva koja se odnose na nepokretnu imovinu moraju da budu upisana u javne zemljišne knjige radi dokaza o vlasništvu (zemljišne knjige). Biće načinjena zabeležba u ime svih članova porodičnog domaćinstva koji su svojim radom učestvovali u sticanju neodređenih delova vlasništva na toj imovini.

(2) Ako je u zemljišnim knjigama upisan jedan registrovani član porodičnog domaćinstva u svojstvu vlasnika (jedini vlasnik), sve do podnošenja zajedničkog predloga svih drugih članova porodične jedinice neće da budu izmenjene činjenice koje se odnose na pravni status zajedničke imovine.

(3) Kad jedan član porodične zajednice, koji je inače registrovan u zemljišnim knjigama kao jedini vlasnik nepokretnosti, nekim ugovorom izvrši prenos ili opterećenje nepokretnosti imovine, drugi članovi istog porodičnog domaćinstva mogu da pravno ospore tu pravnu radnju. Ovo je moguće samo ako je, u trenutku sklapanja ugovora, u zemljišnim knjigama bila upisana činjenica o pravima zajedničkih vlasnika, ili ako je u vreme sklapanja ugovora sa trećom stranom jedini vlasnik učinio javno poznatim bez ikakve sumnje da je imovina o kojoj je reč u stvari imovina porodičnog domaćinstva.

(4) Neovlašćeni prenos nepokretnosti imovine u drugim slučajevima može da bude pravno osporen samo ako je primalac imovine bio nesavestan.

(5) Ako neki član porodičnog domaćinstva izvrši prenos imovine bez ovlašćenja za tu radnju, drugi članovi porodičnog domaćinstva imaju pravo da podnesu tužbu pred nadležnim sudom za procenu svog dela u imovini i za donošenje odluke o novčanoj naknadi za njih.

Član 275.

Analogija

Osim ukoliko zakon propisuje nešto drugo, imovinski odnosi između članova porodičnog domaćinstva iz člana 276. ovog zakona biće primenjeni analogno na uređenje imovinskih odnosa među supružnicima.

Član 276.

Dogovor putem ugovora i overa ugovora

(1) Članovi porodičnog domaćinstva mogu putem ugovora da pravno urede svoje uzajamne imovinske odnose.

(2) Ugovor pomenut u stavu (1) ovog člana mora da bude sačinjen u pisanoj formi, mora da navede sve članove porodičnog domaćinstva i njihov vid učešća i mora da bude overen pred sudijom.

(3) Posle overe ugovora, sudija će da pročita ugovor i da obavesti ugovorne strane o pravnim posledicama datog ugovora.

(4) Ukoliko u sklapanju ugovora učestvuju maloletna lica kao strane, sud će da zatraži mišljenje organa starateljstva pre overe ugovora.

Član 277.

Opšta pravila o imovinskim pravima

Opšta pravila o imovinskim odnosima važe za imovinske odnose članova porodičnog domaćinstva, osim ako je drugačije propisano u ovom delu zakona.

OSMI DEO

FINANSIJSKO IZDRŽAVANJE

I. NAČELA

Član 278.

Načelo

Srodnici koji su u krvnom srodstvu u pravoj liniji (krvno srodstvo) imaju obavezu da jedni drugima uzajamno daju finansijsko izdržavanje.

Član 279.

Potreba

Samo lica koja ne mogu da se sama izdržavaju ispunjavaju uslove za dobijanje novčanog izdržavanja.

Član 280.

Sposobnost za davanje izdržavanja

(1) Lica koja, kad budu uzete u obzir sve njihove lične obaveze, nisu u stanju da daju finansijsko izdržavanje bez dovođenja u opasnost sopstvenog izdržavanja u razumnoj meri, nisu u obavezi da daju izdržavanje.

(2) Roditelji koji potpadaju u kategoriju lica iz stava (1) obavezni su da daju izdržavanje svojoj maloletnoj i nevenčanoj deci na sve razumne načine. Ovo takođe važi i za decu u uzrastu od 18 do 26 godina, sve dok žive u zajedničkom domaćinstvu sa svojim roditeljim, ili sa jednim roditeljem, a još uvek se redovno školuju.

(3) Obaveza pomenuta u stavu (2) ovog člana ne važi ukoliko postoji neki drugi srodnik koji je obavezan da daje finansijsko izdržavanje. Ta obaveza takođe ne važi u slučaju da sredstva za izdržavanje deteta mogu da budu dobijena iz imovine koja pripada detetu.

Član 281.

Obaveza uzajamnog obaveštavanja i otkrivanja podataka o prihodu

(1) Srodnici u pravoj liniji obavezni su da na zahtev jedan drugom otkriju podatke o svojim prihodima i o svojoj finansijskoj situaciji.

(2) Lice koje je obavezno da daje izdržavanje dužno je da na zahtev predoči pisani dokaz i isprave koje dokazuju njegova primanja i njegovu finansijsku situaciju.

Član 282.

Red prvenstva obaveznih lica

- (1) Lice koje je prvenstveno obavezno da daje finansijsko izdržavanje svom partneru je supružnik.
- (2) U slučaju da obaveza davanja finansijskog izdržavanja leži na nekolicini srodnika, obaveza pre svega pripada potomcima a tek zatim srođnicima u ushodnoj liniji.
- (3) Među potomcima i među srođnicima u ushodnoj liniji, obaveza pre svega pripada onima koji su u bližem stepenu srođstva a tek zatim onim licima koja su u daljem stepenu srođstva.
- (4) U slučaju nekolicine srodnika koji su u istoj vrsti rodbinskih odnosa, svi su oni obavezni u srazmeri sa svojim finansijskim stanjem. Lice koje se neposredno stara o detetu u svom domaćinstvu ispunjava svoj deo obaveze kroz obezbeđenje nege i obrazovanja detetu.

Član 283.

Promena prvenstva

- (1) Sve dok neki srođnik nije obavezan da daje finansijsko izdržavanje, ta obaveza prelazi na srođnika koji je sledeći u redu prvenstva.
- (2) Odgovornost jednog supružnika da daje finansijsko izdržavanje svom partneru prelazi na srođnike lica kome je pomoć potrebna samo u slučaju finansijske nesposobnosti kako je propisana u članu 280. (1).

Član 284.

Red prvenstva lica koja ispunjavaju uslove

U slučaju da je pomoć potrebna više nego jednom licu a da lice koje je obavezno da daje finansijsko izdržavanje svima njima nije u stanju da pruži pun obim izdržavanja iz razloga pomenutih u članu 280, obaveza će da bude podeljena između svih odgovornih srodnika, sve do potpunog obezbeđenja finansijskog izdržavanja.

Član 285.

Obim izdržavanja

- (1) Obim izdržavanja mora da bude primeren uslovima pod kojima je osoba koja ispunjava uslove za pomoć nekada živela. U slučaju da je stanje očajno, izdržavanje bi trebalo da obezbedi barem neki minimum uslova koji su potrebni za izdržavanje svakodnevnog života u dostojanstvu.
- (2) Izdržavanje se sastoji od svih neophodnih zahteva života, što uključuje neophodne troškove za obuku ili obrazovanje u cilju sticanja nekog zanimanja.

Član 286.

Oblik izdržavanja

- (1) Izdržavanje mora da bude novčano.
- (2) Lice koje je obavezno da daje novčano izdržavanje može da zatraži dozvolu od organa starateljstva kako bi mu bilo dopušteno da daje izdržavanje u nekom drugom obliku ako to zahteva posebna situacija u kojoj se nalazi.
- (3) Novac mora da bude plaćen unapred, jednom mesečno.

Član 287.

Nije dozvoljeno odricanje od izdržavanja

Lice koje ispunjava uslove za dobijanje izdržavanja ne može da se odrekne svog prava na buduće izdržavanje.

Član 288.

Prestanak prava na finansijsko izdržavanje

- (1) Pravo na izdržavanje koje postoji između dva lica prestaje smrću bilo kojeg od tih lica.
- (2) Ovo ne važi za obavezu koju ima roditelj prema svom detetu. U tom slučaju, obaveza roditelja prelazi na njegovog pravnog naslednika.

II. FINANSIJSKO IZDRŽAVANJE I ALIMENTACIJA

1. Finansijsko izdržavanje dece

Član 289.

Primenjivanje načela

Opšta načela odgovornosti roditelja koja su propisana u ovom Zakonu važiće osim ukoliko je drugačije propisano u sledećim članovima.

Član 290.

Finansijsko izdržavanje

(1) Roditelji su obavezni da daju finansijsko izdržavanje svojoj maloletnoj deci.

(2) Ako dete do svog punoletstva nije završilo školovanje, roditelji su dužni da mu prema svojim mogućnostima obezbede svu potrebnu podršku kako bi obezbedili njegovo školovanje, odnosno obrazovanje u odgovarajućoj ustanovi najkasnije do njegove navršene 26-te godine života.

Član 291.

Izdržavanje odrasle dece u posebnim slučajevima

Ako je punoletno dete zbog svoje bolesti, telesnih ili duševnih nedostataka nesposobno za rad, a nema dovoljno sredstava za sopstveno izdržavanje, roditelji su dužni da ga izdržavaju dok to stanje traje.

Član 292.

Obaveza deteta

Dete koje je navršilo 15 godina života i svojim radom ostvaruje prihod, dužno je da daje finansijski doprinos za svoje izdržavanje, a ako je to potrebno da doprinosi u razumnoj meri i za izdržavanje porodice u kojoj živi.

Član 293.

Obaveza izdržavanja deteta ne prestaje lišenjem roditeljskog prava

Roditelj koji je lišen roditeljskog prava ne oslobađa se dužnosti da izdržava svoje dete.

Član 294.

Obaveza dece prema njihovim roditeljima

(1) Deca su dužna da finansijski izdržavaju svoje roditelje ako su ovi nesposobni za rad, ili ako nemaju dovoljno sredstava za ispunjenje minimalnih uslova za život.

(2) U izuzetnim slučajevima, sud može da odbije zahtev za finansijsko izdržavanje kad izdržavanje traži roditelj koji je bio lišen roditeljskog prava ili nije davao finansijsko izdržavanje za dete iako je za to imao finansijske mogućnosti.

(3) Izuzetak iz stava (2) ovog člana takođe važi i u slučaju da sud oceni, nakon ispitivanja svih okolnosti datog slučaja, da bi nametanje takve obaveze detetu predstavljalo otvorenu nepravdu za dete.

Član 295.

Obaveza očuha i maćehe prema svojim pastorcima

(1) Očuh i maćeha dužni su da daju finansijsko izdržavanje za svoje maloletne pastorku, ako ovi nemaju drugih srodnika koji bi prema ovom Zakonu bili dužni da ih izdržavaju, ili kad jedini srodnici dece nemaju finansijske mogućnosti da ih izdržavaju.

(2) Obaveza očuha ili maćehe da izdržavaju svoje maloletne pastorku postoji i posle smrti njihovog partnera koji je bio pravi roditelj njihovom pastorku, ako je do smrti tog roditelja postojala porodična zajednica između pastorka i očuha, odnosno maćehe.

(3) Prethodna odredba ne važi ako je brak između pravog roditelja deteta i očuha, odnosno maćehe bio poništen.

Član 296.

Obaveza pastoraka prema njihovom očuhu odnosno maćehi

Pastorci su dužni da daju finansijsko izdržavanje za svog očuha i svoju maćehu shodno članu 294. ako su ih ovi duže vreme izdržavali i starali se o njima. Ako očuh i maćeha imaju svoju decu, onda je ova obaveza zajednička sa obavezom prema toj deci.

2. Izdržavanje po osnovu braka (alimentacija)

Član 297.

Značenje pojma alimentacije

Alimentacija je finansijsko izdržavanje supružnika ili bivših supružnika.

Član 298.

Ispunjavanje uslova supružnika za dobijanje alimentacije

(1) Supružnik koji nema dovoljno sredstava za svoje finansijsko izdržavanje, koji nije sposoban za rad, ili koji iz drugih razloga ne može da se zaposli, ima pravo da dobije finansijsko izdržavanje od drugog supružnika u srazmeri sa njegovim finansijskim stanjem.

(2) Sud može, uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, da odbije zahtev za alimentacijom ako alimentaciju traži supružnik koji je zlonamerno ili bez opravdanog razloga napustio drugog supružnika.

Član 299.

Alimentacija za negu deteta

Razvedeni supružnik može da zahteva plaćanje alimentacije od drugog supružnika sve dok se stara i izdržava zajedničko dete i u meri u kojoj se stara o detetu, te se iz tog razloga odriče zaposlenja.

Član 300.

Alimentacija za slučaj starosti

Razvedeni supružnik može da zahteva plaćanje alimentacije od drugog supružnika počev od trenuaka:

1. razvoda braka
2. početka staranja i izdržavanja zajedničkog deteta
3. nastupanja uslova predviđenih u članovima 301. i 302. ovog Zakona od njega ne može da se očekuje da se zaposli s obzirom na njegovu starost.

Član 301.

Alimentacija zbog bolesti ili nesposobnosti

Razvedeni supružnik može da zahteva plaćanje alimentacije od drugog supružnika ako, počev od trenutka razvoda braka, početka staranja i izdržavanja zajedničkog deteta ili nastupanja uslova predviđenih u članovima 302. ovog zakona, od njega ne može da se očekuje da se zaposli s obzirom na njegovu bolest, nesposobnost za rad ili s obzirom na njegovu fizičku ili psihičku slabost.

Član 302.

Alimentacija zbog nezaposlenosti, potraživanje razlike

(1) U meri u kojoj alimentacija ne može da bude data na osnovu odredaba prethodnih članova 299-301, razvedeni supružnik može da zahteva plaćanje alimentacije ako nije mogao i u meri u kojoj nije mogao da se zaposli posle razvoda.

(2) U slučaju da njegova zarada od posla nije dovoljna a taj supružnik ne ispunjava uslove za dobijanje alimentacije na osnovu članova 298-301, onda taj supružnik ispunjava uslove da zahteva razliku do iznosa alimentacije kako bi postigao razumno finansijsko izdržavanje.

Član 303.

Odgovarajuće zaposlenje

(1) Od razvedenog supružnika može da se zahteva da se zaposli samo na odgovarajućem poslu.

(2) Zaposlenje je odgovarajuće, ako je povezano sa obrazovanjem, sposobnostima i zdravstvenim stanjem razvedenog supružnika i ako je odgovarajuće u smislu životnih uslova. Ovo poslednje zavisi od protoka vremena, od dužine trajanja braka i od dužine vremena za koje se razvedeni supružnik starao o zajedničkom detetu i njegovom vaspitavanju.

(3) Razvedeni supružnik je dužan da se posveti svom daljem obrazovanju ili dodatnoj obuci, ako je to neophodno kako bi našao zaposlenje.

Član 304.

Potreba

Razvedeni supružnik može i da ne zahteva plaćanje alimentacije, u meri u kojoj je u stanju i sve dok je u stanju da se izdržava od sopstvenih prihoda i imovine.

Član 305.

Obim alimentacije

Obim alimentacije zavisiće od bračnog životnog standarda. Izdržavanje životnog standarda zahteva još i izdatke za odgovarajuće zdravstveno osiguranje i izdatke za obrazovanje supružnika, odnosno za dodatno obrazovanje ili ponovnu obuku u smislu člana 306. stav (3).

Član 306.

Ograničenje obaveza i prestanak obaveza

(1) Zahtev za plaćanje alimentacije biće odbijen ili će da traje određeno vreme, do mere do koje bi taj zahtev bio nerazuman.

(2) Zahtev će se smatrati nerazumnim ako je:

1. vremenski period trajanja braka, odnosno vremenski period u kome je bilo davano izdržavanje za zajedničko dete, kao činjenica braka ili izdržavanja koja je osnov za alimentaciju, bio izuzetno kratak;
2. tražilac je kriv za izvršeno krivično delo ili za namerni težak napad na drugog supružnika;
3. tražilac je svojim rasipničkim životom prouzrokovao potrebu za pomoći.

Član 307.

Sposobnost za plaćanje alimentacije

(1) Lica koja, uzimajući u obzir sve njihove obaveze, nisu u stanju da plaćaju alimentaciju a da pri tom ne dovedu u opasnost svoje izdržavanje u razumnoj meri, nemaju obavezu da plaćaju izdržavanje.

(2) U meri u kojoj ta lica budu u stanju da plaćaju alimentaciju, obaveza ostaje kao takva.

Član 308.

Obaveza uzajamnog obaveštavanja i otkrivanja podataka o prihodima

(1) Razvedeni supružnici obavezni su da na zahtev jedno drugome otkriju svoje prihode i svoje finansijsko stanje.

(2) Na zahtev moraju da budu predočeni pisani dokazi i druge isprave u cilju dokazivanja prihoda i finansijskog stanja.

Član 309.

Red prvenstva obaveznih lica

(1) Obaveza plaćanja alimentacije prvenstveno pripada razvedenom supružniku.

(2) Ukoliko, odnosno u meri u kojoj razvedeni supružnik ne obezbeđuje plaćanje dovoljnog iznosa alimentacije, obaveza biva prenet, kao pravo na finansijsko izdržavanje, na srodnike tužene strane.

Član 310.

Način plaćanja alimentacije

- (1) Alimentacija je po prirodi novčana.
- (2) Lica koja su obavezna da plaćaju alimentaciju mogu da zatraže dozvolu od organa starateljstva da mu dopusti da izdržavanje daje u nekom drugom vidu, ako to zahteva njegova posebna situacija.
- (3) Novac mora da bude isplaćen unapred i to jednom mesečno.
- (4) Umesto mesečnih plaćanja, tražilac može da zatraži ispunjenje obaveze isplatom paušalne sume. Ovo važi samo ako za to postoje osnovani razlozi i ako isplata paušalne sume ne bi dovela do nepravilnog opterećivanja lica koje je u obavezi da plaća alimentaciju.

Član 311.

Nagodba

Razvedeni supružnici mogu da sklope sporazum o plaćanju alimentacije prema smernicama organa starateljstva.

Član 312.

Prestanak prava

Pravo razvedenih supružnika na alimentaciju prestaje u trenutku kad više ne važe uslovi iz članova 298-302. ovog zakona, kad je isteklo vreme za koje je sud odredio plaćanje alimentacije, kad razvedeni supružnik koji je uživao ovo pravo ponovo sklopi brak ili stupi u vanbračnu zajednicu (faktičku zajednicu) ili umre.

Član 313.

Nastavljanje prava

(1) Obaveza za davanje alimentacije ne prestaje smrću lica obavezanog na plaćanje već se prenosi na njegovog pravnog naslednika. U ovom slučaju prestaju sva moguća ograničenja iznosa alimentacije a iznos biva ponovo razmotren, u zavisnosti od finansijskog stanja naslednika.

(2) Ovo takođe važi za potraživanje isplate alimentacije za mesec u kojem je tražilac sklopio novi brak ili za mesec u kojem je tražilac umro.

Član 314.

Ponovni nastanak prava na dobijanje alimentacije

U slučaju kad osoba, koja je ispunjavala uslove za dobijanje alimentacije, sklopi novi brak koji kasnije prestane razvodom, potraživanje alimentacije od bivšeg supružnika ponovo nastaje, ukoliko se tražilac alimentacije stara o zajedničkom detetu iz svog prvog braka.

Član 315.

Sudski postupak

(1) Supružnik ima pravo da u istom sudskom predmetu kojim je brak prestao, traži da sud proširi tužbeni zahtev u pogledu plaćanja alimentacije.

(2) Onaj supružnik koji nije zatražio plaćanje alimentacije od drugog supružnika u postupku za razvod braka, iz bilo kog osnovanog razloga, može da podnese takav zahtev u zasebnoj tužbi u roku od dve godine ali samo ako su ispunjeni sledeći uslovi:

1. uslovi za plaćanje alimentacije postojali su i pre razvoda i nastavljeni su do zaključenja sudskog postupka o alimentaciji ili
2. ako je u tom roku nastupila nesposobnost za rad kao posledica lične povrede ili narušavanja zdravlja iz vremena pre razvoda.

Član 316.

Alimentacija u slučaju neočekivanog poništenja braka

U slučaju kad je brak poništen, onaj supružnik koji u vreme sklapanja braka time nije znao za razlog iz kojeg je brak bio nevažeći, može da zahteva od drugog supružnika da plaća alimentaciju pod uslovima pod kojima bi razvedeni supružnik zadovoljio svoje potraživanje alimentacije.

3. Posebne odredbe o zaštiti dece čiji roditelji nisu u braku

Član 317.

Obaveza nevenčanog oca

(1) Otac deteta obavezan je da daje finansijsko izdržavanje za vremenski period u rasponu od 6 nedelja pre dana rođenja deteta i osam nedelja nakon što je dete rođeno.

(2) Ovo se takođe odnosi na sve troškove vezane za trudnoću i rađanje deteta.

(3) Onoliko dugo koliko majka ne bude u stanju da se zaposli i radi zbog bolesti prouzrokovane trudnoćom ili rađanjem deteta, za toliko biva vremenski produžena obaveza za davanje finansijskog izdržavanja za dete i plaćanja alimentacije za majku deteta.

(4) Ovo isto važi ako majka ne može da se zaposli i radi zato što se stara o detetu i vaspitava ga.

(5) Ovo isto važi i u slučajevima kad je dete rođeno mrtvo ili kad umre neposredno nakon rođenja, ili za vreme nesposobnosti deteta ukoliko je ista prouzrokovana rođenjem.

Član 318.

Ograničenja

(1) Obaveza za davanje izdržavanja počinje najmanje 4 nedelje pre rođenja deteta i završava se najkasnije tri godine posle rođenja.

(2) Ograničenje od tri godine može da bude produženo, ako to bude ocenjeno stvarno potrebnim za izdržavanje životnih uslova za dete i detetovu majku.

Član 319.

Opšta pravila za izdržavanje među srođnicima

(1) Sve odredbe o obavezi izdržavanja među srođnicima biće primenjene kao i za decu roditelja koji nisu u braku.

(2) Obaveza nevenčanog oca deteta ima prvenstvo nad obavezama srođnika detetove majke.

Član 320.

Obaveza nevenčane majke

Ako je otac deteta zadužen za staranje o detetu i podizanje deteta, on ima pravo da zatraži finansijsko izdržavanje pomenuto u članu 317. stav 4.

Član 321.

Odbacivanje potraživanja

Sud može da odbaci zahtev za alimentacijom samo ako je tražilac davanja kriv za namerni teški napad ili neko slično krivično delo protiv svog partnera.

Član 322.

Nepunovažnost odricanja

Nevenčani partneri ne mogu da se odreknu prava na alimentaciju.

III. POSTUPAK

1. Načela i postupak za izdržavanje i alimentaciju

Član 323.

Mesna nadležnost

U sporu o alimentaciji dete odnosno detetov zakonski zastupnik, mogu da podnesu tužbu bilo sudu opšte mesne nadležnosti ili sudu na čijoj teritoriji tužilac ima svoje prebivalište ili boravište.

Član 324.

Sudsko veće

Postupak u sporovima za alimentaciju pred prvostepenim sudom vodi i odluku u postupku donosi sudsko veće koje se sastoji od jednog sudije i dvojice sudija porotnika, dok pred drugostepenim sudom postupak vodi i odluke donosi sudsko veće sastavljeno od tri sudije.

Član 325.

Donošenje odluke po službenoj dužnosti

(1) Kad god je to moguće, odluke o zaštiti i izdržavanju dece u bračnim sporovima treba da budu donete po službenoj dužnosti.

(2) Sud će da prihvati dogovor roditelja o finansijskom izdržavanju u skladu sa ovim Zakonom samo ako je taj dogovor u skladu sa odredbama ovog Zakona koje se odnose na pitanja finansijskog izdržavanja.

(3) Sud po službenoj dužnosti donosi odluku o finansijskom izdržavanju za dete, samo ako bude zajemčeno da je tužena strana otac deteta, odnosno ukoliko bude zajemčeno da je tužena strana majka deteta.

Član 326.

Angažovanost organa starateljstva

- (1) Organ starateljstva može u ime maloletnog deteta da pokrene i vodi parnični postupak.
- (2) Organ starateljstva takođe može da pokrene parnicu radi povećanja iznosa alimentacije, ako roditelj koji se stara o detetu, ne vrši to svoje pravo iz neosnovanih razloga.
- (3) Ako roditelj ne zahteva sprovođenje odluke, kojom je alimentacija bila dodeljena presudom suda, organ starateljstva u ime maloletnog deteta može da podnese predlog za sprovođenje odluke u skladu sa odredbama Zakona o izvršnom postupku.

Član 327.

Privremene mere donete po službenoj dužnosti o izdržavanju dece

- (1) U sporovima za finansijsko izdržavanje maloletne dece, u sporovima o starateljstvu nad decom i u sporovima u kojima se po službenoj dužnosti odlučuje o izdržavanju ove dece, sud po službenoj dužnosti određuje privremene mere radi davanja izdržavanja, ako u izdržavanju deteta ne učestvuju delotvorno oba roditelja.
- (2) Ako roditelj koji je na osnovu odluke suda bio obavezan da obezbedi određeni iznos za finansijsko izdržavanje, ne izvršava redovno svoju obavezu, organ starateljstva, na zahtev drugog roditelja ili u okviru svojih službenih ovlašćenja će preduzeti sve potrebne mere da detetu obezbedi privremeno finansijsko izdržavanje shodno odredbama o socijalnoj zaštiti dece.
- (3) Određena mera treba da traje onoliko dugo sve dok roditelj ne izvrši svoje obaveze.
- (4) Biće pokrenute mere za izvršenje protiv odnosnog roditelja.

Član 328.

Privremene mere za izdržavanje odraslih lica

- (1) U pravnim sporovima za alimentaciju ili za finansijsko izdržavanje punoletnih lica, sud može da odredi privremene mere za njihovu alimentaciju ili za njihovo finansijsko izdržavanje samo na zahtev tražioca.
- (2) Mere za sprovođenje mogu da budu pokrenute na zahtev tražioca.

Član 329.

Podsticaji za postizanje vansudskog poravnanja

Organ starateljstva obavezan je da podstakne decu i roditelje da postignu vansudsko poravnanje.

Član 330.

Načela za određivanje izdržavanja i alimentaciju

(1) Obaveza za davanje finansijskog izdržavanja ili alimentacije biće određena u srazmeri sa svim sredstvima koje ima tužena strana i u okviru granica potreba koje ima tražilac.

(2) Sud mora da uzme u obzir finansijsku situaciju tužene strane, njegovu sposobnost za rad, njegovu stvarnu mogućnost za zaposlenje i rad, zdravstveno stanje, lične potrebe, pravne obaveze i sve ostale okolnosti koje su od značaja.

(3) Kad je alimentacija tražena za dete, sud će da uzme u obzir uzrast deteta i sve potrebe za njegovim stručnim obrazovanjem.

Član 331.

Preinačenje odluke o izdržavanju

(1) Na zahtev koji podnese tražilac ili obavezano lice sud može da poveća, smanji, da okonča ili da izmeni finansijsko izdržavanje ili alimentaciju koji su već određeni prethodnom sudskom odlukom, ako su se okolnosti na kojima je bila zasnovana ta odluka sada izmenile.

(2) Uslovi koji mogu da budu izmenjeni konkretno su lične potrebe i povećanje troškova života na strani tražioca kao i finansijsko stanje tuženog sa druge strane.

Član 332.

Proširenje tužbenog zahteva

(1) Kad sud utvrdi da roditelji ni pojedinačno ni zajednički nisu u mogućnosti da podmire potrebe izdržavanja maloletnog deteta u visini koju sud oceni potrebnom, obaveštava o tome organ starateljstva.

(2) Organ starateljstva može u tom slučaju u ime maloletnog deteta da proširi tužbu za finansijsko izdržavanje na druga lica koja su na osnovu zakona dužna da daju finansijsko izdržavanje.

(3) Ta lica se ne mogu protiviti odluci o proširenju tužbe.

(4) Pravo na proširenje tužbe pod uslovima iz stava 2 ovog člana pripada i zakonskom zastupniku maloletnog deteta.

(5) Ako u daljem postupku sud utvrdi da ni drugi srodnici nisu u stanju da podmire potrebe izdržavanja deteta, organ starateljstva preduzima potrebne mere kako bi obezbedio sredstva alimentacije za izdržavanje deteta shodno propisima o socijalnoj zaštiti, što znači onim propisima navedenim u članovima 316-327.

Član 333.

Sprovođenje sudskih odluka

(1) Odluku o povećanju iznosa za finansijsko izdržavanje ili o povećanju alimentacije na zahtev lica koji ispunjava uslove za podnošenje takvog predloga ili na predlog organa starateljstva doneće nadležni sud. Na osnovu izvršne odluke, sud može da pokrene postupak izvršenja odluke shodno pravilima o donošenju rešenja o izvršenju. Organ starateljstva odnosno nadležno telo moraju da budu obavešteni o ovom postupku, iz razloga vođenja statističkih podataka.

(2) Ako lice koje je obavezano na plaćanje alimentacije ospori odluku donetu na osnovu stava 1 ovog člana, navodeći u svojoj žalbi da njegov prihod nije bio povećan u srazmeri sa povećanjem troškova života, ili da su se dogodile neke druge okolnosti koje ne idu u prilog povećanju iznosa za finansijsko izdržavanje ili iznosa alimentacije, sud će takvom licu da naloži da pokrene parnični postupak u propisanom roku u cilju proglašenja izvršenja odluke neprihvatljivim.

(3) Do pravosnažnosti postupka o izvršenju odluke, odluka o izvršenju za isplatu procenjenog iznosa za plaćanje na ime finansijskog izdržavanja ili alimentacije biće zadržana od izvršenja, ali sud može da odluči i da ne zadrži izvršenje ove odluke, ako oceni da dužnik neće da bude oštećen tim postupkom.

Član 334.

Saradnja pri sprovođenju

Poslodavac lica na čiji teret treba da bude izvršena odluka o plaćanju na ime finansijskog izdržavanja ili alimentacije, ima obavezu da sarađuje sa vlastima kako bi omogućio prinudno smanjenje plate odnosno zarade tog lica za iznos doprinosa na ime alimentacije ili izdržavanja.

Član 335.

Isključenje javnosti

Kako bi se garantovala zaštita ličnih prava roditelja i dece, javnost je isključena u celokupnom postupku u sporu za davanje finansijskog izdržavanja i alimentacije.

Član 336.

Revizija

Revizija je dopuštena u svim sporovima o finansijskom izdržavanju i alimentaciji.

2. Načela i postupak u sporovima iz odnosa između roditelja i dece

Član 337.

Mesna nadležnost

U sporovima za dokazivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva, dete odnosno njegov zakonski zastupnik mogu da podnesu tužbu bilo pred sudom sa opštom mesnom nadležnošću ili pred sudom na čijoj teritoriji to lice ima svoje prebivalište ili boravište.

Član 338.

Sudsko veće

Postupak u sporovima između roditelja i dece pred prvostepenim sudom vodi i odluku u postupku donosi sudsko veće koje se sastoji od jednog sudije i dvojice sudija porotnika, dok pred drugostepenim sudom postupak vodi i odluke donosi sudsko veće sastavljeno od tri sudije.

Član 339.

Strane koje učestvuju u postupku

(1) U sporovima za dokazivanje očinstva, strane u postupku koje podnose tužbu su dete i majka deteta.

(2) U sporovima za osporavanje očinstva lica za koje se na osnovu zakona smatra da je otac deteta, strane koje učestvuju u postupku su: lice koje osporava očinstvo, dete i majka deteta.

(3) U sporovima u kojim lice, koje sebe smatra ocem deteta, osporava očinstvo lica koje je već priznalo dete za svoje, strane koje učestvuju u postupku su sledeće: lice koje odbija da prizna prihvaćeno očinstvo deteta, lice čije je očinstvo osporeno tužbom, dete i majka deteta.

Član 340.

Opšti sudski postupak u dokazivanju materinstva i očinstva

- (1) U sporovima u porodičnim odnosima između roditelja i maloletne dece i u sporovima za dokazivanje odnosno za osporavanje očinstva ili materinstva, kao i u slučajevima odrasle dece, sud može takođe da razmatra one činjenice koje nisu sporne među strankama.
- (2) U takvim sporovima, ne može da bude doneta presuda na osnovu odsustva stranke ni na osnovu neprihvatljivosti dokaza.
- (3) U sporu za dokazivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva, nije dopušteno zaključenje sudskog poravnania.
- (4) Ako u postupku po tužbi za dokazivanje očinstva ili materinstva tužena strana prizna svoje očinstvo odnosno materinstvo, postupak će da bude prekinut a sud će bez odlaganja da pošalje overenu kopiju zapisnika, zajedno sa izjavom o priznavanju tužene strane svog očinstva odnosno materinstva nadležnom službeniku u cilju upisa zabeležbe u matičnu knjigu rođenih za dete.

Član 341.

Obezbeđivanje neophodnog učešća, odbacivanje zahteva

- (1) Ako u sporu po tužbi za dokazivanje odnosno osporavanje očinstva, kao tužioci i optužena strana nisu bila obuhvaćena sva lica pomenuta u članu 339. ovog zakona, sud će da pozove tužioca da proširi tužbu u odnosu na više lica. Protiv odluke o proširenju nije dopuštena žalba.
- (2) Ako u sporu po tužbi za osporavanje očinstva, tužilac u roku koji odredi sud ne proširi svoj tužbeni zahtev na druga lica, koja nisu na početku bila obuhvaćena tužbom, ili ako se u istom roku ta lica ne budu pridružila tužbi kao novi tužioci, tužba biva odbačena.
- (3) Ako u sporu za dokazivanje očinstva tužilja u roku koji odredi sud ne proširi svoj tužbeni zahtev na druga lica, koja nisu na početku bila obuhvaćena tužbom, ili ako se u istom roku ta lica ne budu pridružila tužbi kao novi tužioci, sud o ovome obaveštava organ starateljstva i određuje novi rok u kojem stranke treba da se pridruže tužbi.
- (4) Ako se u ostavljenom roku više ni jedna strana ne pridruži tužbi, tužba biva odbačena.

Član 342.

Angažovanje organa starateljstva

(1) U slučaju sporova iz porodičnih odnosa između roditelja i maloletne dece, sud će da obavesti organ starateljstva, ako pri tom zaključi da zakonski zastupnik ne posvećuje odgovarajuću pažnju predmetu u okviru svoje odgovornosti usled nedovoljnog poznavanja materije ili iz nemara.

(2) Organ starateljstva može u svakom trenutku da se pojavi kao strana u takvom sporu, ako zaključi da bi to bilo u interesu deteta, ili ako je dete učesnik u takvom sporu.

(3) Kao učesnik u ovom postupku, organ starateljstva ima pravo da podnosi predloge za zaštitu prava i interesa dece, da iznosi činjenice koje strane u sporu nisu predočile sudu kao i da predloži prikupljanje dokaza, da obezbedi neophodna sredstva za podršku.

(4) Sud je obavezan da pozove organ starateljstva da učestvuje u postupku na svim ročištima koje zakaže i da dostavi po primerak svih svojih odluka tom organu.

Član 343.

Zaštita dece putem postavljenja posebnog staratelja

(1) Ako dete i njegov roditelj, koji je istovremeno i zakonski zastupnik deteta, zajednički podnesu tužbu za dokazivanje ili osporavanje očinstva, odnosno ako su oni tužena strana u istoj tužbi, taj roditelj će takođe da zastupa dete i u tužbi, ali organ starateljstva može da detetu postavi posebnog staratelja u slučaju da postoje suprotstavljeni interesi između roditelja i deteta u istoj parnici.

(2) Ako dete i njegov roditelj, koji je istovremeno i zakonski zastupnik deteta, imaju suprotstavljene interese u tužbi kao tužilac i tužena strana, organ starateljstva će da postavi posebnog staratelja za dete.

Član 344.

Privremene mere za zaštitu deteta, donete po službenoj dužnosti

(1) U postupku određivanja staratelja, sud može po službenoj dužnosti da odredi mere u cilju zaštite, vaspitanja i smeštaja dece.

(2) Privremene mere mogu da budu sprovedene, bez obzira na odluku donetu u predmetu koji je bio osnova i bez obzira na prirodu parnice koja je bila osnova za donošenje tih mera ukoliko to bude ocenjeno potrebnim.

(3) Žalba uložena na odluku o privremenim merama ne zadržava izvršenje odluke.

Član 345.

Isključenje javnosti

U postupku parnice za dokazivanje ili odbacivanje očinstva i u sporovima za starateljstvo roditelja nad malolentim detetom, javnost je isključena iz sudskog predmeta kako bi bila zajemčena zaštita dece.

Član 346.

Postupak kod zajednički podnetog predloga

Strane koje su zajednički podnele prdlog u sporu za osporavanje ili za dokazivanje očinstva ili materinstva, odnosno strane koje su u toj istoj tužbi tužena strana, smatraće se jednom parničnom strankom, što znači da ako neki od parničara načini bilo koje propuštanje bilo koje parnične radnje, dejstvo date parnične radnje koju je izvršio drugi parničar biće prošireno i na onog parničara koji tu radnju nije preduzeo.

Član 347.

Troškovi postupka

Sud prema svom diskrecionom pravu donosi odluku u pogledu troškova postupka.

Član 348.

Mere na drugostepenom sudu donete po službenoj dužnosti

(1) U postupku po žalbi u sporovima za dokazivanje očinstva ili materinstva i u sporovima za čuvanje, obrazovanje ili finansijsko izdržavanje maloletnog deteta, drugostepeni sud će po službenoj dužnosti da donese odluku koja je u interesu maloletnog deteta kad god je to moguće.

(2) U slučaju sporova iz stava (1) ovog člana, drugostepeni sud će da ispita čak i one delove prvostepene presude koji nisu bili osporeni žalbom.

IV. ODREDBE O PRIMENI PRAVILA PARNIČNOG POSTUPKA

Član 349.

Primena odredaba Zakona o parničnom postupku

Na bračne sporove ili sudske predmete između članova porodice biće primenjene odredbe Zakona o parničnom postupku, osim ukoliko je drugačije propisano u odredbama ovog Zakona.

Član 350.

Primena pravila o vanparničnom postupku

Za onu materiju koja je na osnovu ovog Zakona uređena vanparničnim postupkom biće primenjena pravila o vanparničnom postupku.

V. POSTUPAK IZVRŠENJA

Član 351.

Mesna nadležnost

(1) Za odlučivanje o predlogu za izvršenje odluke suda kojom se naređuje predaja deteta roditelju ili drugom licu kome je dete povereno na čuvanje i vaspitavanje, nadležan je sud koji je opšte mesno nadležan za stranu koja zahteva to izvršenje, kao i sud na čijem se području zatekne dete.

(2) Za sprovođenje izvršenja mesno je nadležan sud na čijem se području zatekne dete.

Član 352.

Postupak izvršenja

(1) Prilikom sprovođenja prinudnog izvršenja sud će da vodi računa o hitnosti postupka i o potrebi da se u najvećoj mogućoj meri zaštiti ličnost deteta.

(2) Pošto oceni sve okolnosti slučaja, sud će da odluči da li će izvršenje da sprovede izricanjem novčanih kazni protiv lica kod koga se dete nalazi ili ne, odnosno da li će da izvršenje sprovede oduzimanjem deteta od tog lica ili ne.

(3) Ako svrha izvršenja ne može da bude postignuta izricanjem i izvršenjem odluka o novčanim kaznama, izvršenje će da bude sprovedeno oduzimanjem deteta od lica kod koga se dete nalazi i predajom deteta roditelju, odnosno drugom licu kome je ono povereno na čuvanje i vaspitavanje.

(4) Za vreme postupka izvršenja organ starateljstva je uvek uključen u postupak.

VI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 353.

Postupak iz Zakona o porodici

Poslovnici o radu sudova, organa starateljstva, drugih tela i ovlašćenih lica pomenutih u ovom zakonu biće uređeni važećim zakonom do usvajanja novog zakona koji će da uređuje ovu materiju.

Član 354.

Prelazne odredbe

(1) Pitanja koja su u proceduri suđenja završit će se na osnovu zakona koji su bili na snazi.

(2) Utvrđeni rokovi ovim zakonom za podnošenje tužbe, primenjivaće se u svim slučajevima gde rokovi nisu zastareli utvrđeni na osnovu odredaba ovog zakona.

Član 355.

Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu posle usvajanja od strane Skupštine Kosova i proglašenja od strane Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara.

Zakon Br. 2004/32

20. januar 2006